

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____

«__» _____ 20__ р.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТИ ПАРЕМІЙ У
СИСТЕМІ ФРАЗЕОЛОГІЇ (З РОЗРОБКОЮ КОМПЛЕКСУ ЗАВДАНЬ
ДЛЯ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ)

Кваліфікаційна робота
студентки групи АЗЛм-22
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності 014.02 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
Мінаєвої Поліни Андріївни

Керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри англійської філології
Дирда Ірина Анатоліївна

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Мінаєва Поліна Андріївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Паремії як фразеологічні одиниці	8
1.2 Функціонально-семантичні особливості паремій	13
1.3. Національний менталітет як основа паремій	17
1.4. Лінгвокультурний аспект паремійних одиниць.....	25
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПАРЕМІЙ УКРАЇНСЬКОГО ТА АНГЛІЙСЬКОГО НАРОДІВ	33
2.1. Семантико-синтаксичні особливості українських та англійських паремій	33
2.2. Лінгвокультурні та ціннісні аспекти паремій у двох мовах	41
2.3. Шляхи підвищення ефективності вивчення іноземної мови за допомогою паремій.....	47
Висновки до розділу 2.....	52
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	60
Додаток 1. Комплекс завдань для профільної школи (на матеріалі прислів'їв)	60

ВСТУП

Дослідження семантичних параметрів українських та англійських паремій є актуальним і важливим завданням, оскільки це дозволить проаналізувати їх вплив на ціннісні орієнтири людини та виокремити їх аксіологічну спрямованість. Дослідження також націлене на демонстрацію стереотипних поглядів у мовному середовищі.

Актуальність теми полягає в тому, що воно дозволить вивчити закономірності розвитку лінгвістичного та культурного процесів в їх зв'язку з пареміологічним концептом. Крім того, кваліфікаційна робота має на меті встановити системоутворюючі зв'язки пареміологічних одиниць та розглянути проблему співвідношення мовного значення та сенсу в умовах пріоритетності функціонального підходу. Це дозволить установити чинники, які визначають варіативність смислів, множинність паремій та інтенсифікувати розуміння цих мовних явищ.

Мовна свідомість людини є частиною національно-культурних цінностей, а вивчення фразеології залишається актуальним напрямком дослідження в сучасній науці. Паремії, які мають різноманітні форми та стереотипи в соціумі, демонструють мовленнєвий досвід народів та є комунікативним кодексом нації. Національна своєрідність та специфіка показані у настановах та моральних нормах, часто виражених у пареміях. Крім того, національно-культурні відмінності полягають в тому, що одні й ті ж самі ситуації мають різне мовне втілення та соціальну значущість. Паремії є важливим елементом культури, який допомагає відчувати національну ідентичність країни. У них відображена не лише думка окремої людини, але й загальна народна оцінка життя, народний досвід та розум. Паремії задовольняють естетичні, пізнавальні та дидактичні потреби суспільства. На думку Г. Лещенко, паремії можна трактувати як сховище інформації про життя народу, дзеркало, у якому відбивається не лише побут, а й національна історія та вірування [17].

Досліджуючи фразеологічні та паремійні одиниці, дуже активно використовуються здобутки когнітивістики, яка вивчає поняття «паремійний концепт», «паремійний прототип», «когнітема».

У дослідженнях фразеологічних і паремійних одиниць виокремлюють різноманітні напрямки, а саме: структурнолінгвістичний, лінгвокогнітивний, психолінгвістичний, лінгвокультурологічний. **Теоретичною базою дослідження** стали роботи науковців у галузі фразеології, лінгвістики, психолінгвістики й культурології, які аналізували паремії на основі надбань лінгвокультурології, етнолінгвістики, діалектології. Дослідженням паремій, з'ясуванням їх історії та значення, займалися багато дослідників різних країн: А. Тейлор, А. Дандіс, Р. Дюплессі, Е. Кйонгес-Маранд, М. Кіммерле, В. Мідер, Ж. Колоїз, Н. Малюга, А. Мер, Н. Шарманова та ін. Зокрема, вивчалася їхнє походження, еволюція форми та змісту, тематичне розмаїття, особливості структури і семантики (А. Крікманн), особливості образності, поетичної структури.

Метою дослідження є проведення комплексного та всебічного аналізу паремій, які репрезентують порівняльний та лінгвокультурний аспекти у системі фразеології; вивчення функціонально-семантичних особливостей паремійних одиниць; визначення аспекту національного менталітету та його реалізації в пареміологічній системі.

Мета роботи зумовлює вирішення таких **завдань**:

- діагностувати семіотичну природу паремій та аспекти їх вивчення;
- визначити функціонально-семантичні особливості паремій;
- проаналізувати лінгвістичні ознаки фразеологічних і паремійних одиниць у вокабулярі особистості;
- продемонструвати порівняльний аспект паремій;
- окреслити лінгвокультурний аспект паремійних одиниць;
- визначити семантико-синтаксичні особливості українських та англійських паремій та провести їх компаративний аналіз;

- продемонструвати шляхи підвищення ефективності вивчення іноземної мови за допомогою паремій;
- створити комплекс завдань для профільної школи (на основі завдань з фразеологічними одиницями).

Об’єктом дослідження є паремії як стійкі вирази, які об’єктивують ціннісне ставлення до реальності з позицій буденної свідомості та складають базовий матеріал для дослідження відображення ціннісних орієнтацій у мові.

Предметом дослідження є порівняльний та лінгвокультурний аспекти паремій у фразеології.

Матеріал дослідження представлений вибіркою прислів’їв та приказок в українській та англійській мовах. У дослідженні розглянуто вибірку прислів’їв та приказок, що включає 340 одиниць української та англійської мов. Досліджувані паремії були відібрані з трьох пареміологічних словників, які містять домінантні концепти цінностей. У якості джерел матеріалу було використано 4 пареміологічних словники («Тематичний словник популярних українських прислів’їв та приказок з коментарями» В. Северинюка; «Українські приказки, прислів’я і таке інше» Матвія Номиса; The Oxford Dictionary of Proverbs; The Dictionary of proverbs by Martin Manser).

У дослідженні застосовуються такі **методи**:

- теоретичні (зокрема аналіз українських та англійських паремій, аналіз наукової літератури, дедукцію та індукцію для порівняння підходів до вивчення порівняльного аспекту паремій, компонентний аналіз словникових дефініцій з метою виявлення категоріальних особливостей лексичних одиниць, класифікацію основних чинників, які визначають прагматичний потенціал паремій із загальними оціночними термінами, узагальнення факторів, що зумовлюють системність приказок та прислів’їв, порівняння підходів до статусу фразеологічних та паремійних одиниць в лексиконі особистості, зіставлення та систематизацію досліджень окресленої проблеми);
- діагностичні (вивчення робіт учених, результатів наукових досліджень, збір та групування емпіричних фактів);

– методи графічного зображення результатів.

Практичне значення одержаних результатів. Результати цього дослідження відкривають можливості для формуванню навичок виразного мовлення та розуміння особливостей мови під час навчання. Крім того, дослідження допоможе поглибити культурне розуміння, усвідомити різноманіття та особливості різних національних мов, підвищити ефективність вивчення іноземних мов. Також робота допомагає знайти культурні зв'язки та використати їх для покращення методів вивчення іноземних мов. Знання про паремії створюють основу для вміння виразно й ефективно спілкуватися, збагачують мовлення учнів та надають їм можливість краще розуміти та адаптуватися до культурних особливостей співрозмовників. Вивчення цих виразів у школі допомагає збільшити словниковий запас, розширює кругозір та допомагає у формуванні гнучкого мислення. До того ж, саме лінгвісти, філологи, педагоги та методисти зможуть використати отримані дані для поглибленого вивчення паремійних одиниць та їх структурних особливостей, національного підтексту та сенсу.

Результати кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на VI Міжнародній науково-теоретичній конференції «Theory and practice of modern science» (24.11.2023, м. Краків, Республіка Польща) за результатами якої опубліковані тези на тему «Семантико-синтаксичні особливості паремій української та англійської мов».

Структура роботи складається з двох основних розділів: 1 розділ («Теоретичні засади дослідження») містить 4 частини; 2 розділ («Особливості паремій українського та англійського народів») містить 3 підрозділи. Потім виокремлені загальні висновки, список використаної літератури (35 джерел) та додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Паремії як фразеологічні одиниці

Мова – це важливий інструмент пізнання й освоєння зовнішнього оточення. Мова не тільки забезпечує основу спілкування людей, але і є системою комунікації, яка базується на звуках та символах. Для науково-дослідної роботи науковців різних царин (пареміологів, мовознавців, літературознавців, фольклористів, етнографів) існування прислів'їв і приказок стає важливою темою для дослідження. Для лінгвістики паремії, ідіоми та прислів'я мають вагомe значення як цілком завершене явище (семантично та структурно). Варто сказати, що прислів'я – це певна синтаксична одиниця речення. Комплексне вивчення прислів'я безпосередньо пов'язане з галузями науки, такими як культурологія, етнолінгвістика та етнографія, оскільки культура передається з покоління в покоління в мовній формі, зокрема засобами усної народної творчості, до якої належать приказки. Прислів'я є не найобширнішою, але найхарактернішою частиною фольклорної спадщини народу, оскільки вони містять ознаки народної історії та характеру, праці й побуту, які метафорично закодовані у них. Етнолінгвістика, розділ мовознавства, вивчає взаємозв'язок мови з культурою, народними звичаями та віруваннями, тому є важливим аспектом комплексного вивчення прислів'я.

Паремії можна віднести до народних прислів'їв з моральним змістом, які створені за зразком синтаксично закритих, цілісних і поетичних речень. Н. Черкас указує, що переклад паремій ускладнюється двома основними факторами – внутрішнім та зовнішнім. Внутрішнім чинником є семантичний зміст афоризму, який може бути узагальнений, переосмислений та метафоризований. Зовнішнім фактором є контекст, який часто визначає конкретний зміст паремії та змінює його первинну організацію відповідно до загального спрямування тексту. Прислів'я та приказки, які можна порівняти з

притчами-мініатюрами, не входять до системи мови як самостійні комунікативні одиниці, незважаючи на те, що вони мають певне традиційне оформлення. Такі вислови не можуть бути віднесені до категорії «лексичних одиниць» або «еквівалентів лексичних одиниць». Якщо вважати, що лексична одиниця постає мовним утворенням зі стійким або метафоричним смислом, то поняття таких «малих форм» фольклору, як загадки та прислів'я, можна віднести до різноманітних творів [31].

Пареміологічні одиниці схожі на код, вони відображають принципи і правила, установлені в суспільстві. Це все створює відносно стабільні соціальні норми. Паремії контролюють дотримання певних принципів життя, які сформовані століттями. Ці принципи мають постійно передаватися з покоління в покоління.

Пареміологічні одиниці – це готові складні формули, які є добре відомим набором слів. Пареміологічні одиниці – це невеликі вислови, які використовуються з навчально-виховною метою та мають стійкий вплив на життя людини. Глибокий сенс прислів'їв та приказок змушує нас діяти і чинити правильно. До того ж, пареміологічні одиниці виховують не тільки молоде покоління, а й впливають на цілий народ певного суспільства. Виховний аспект пареміологічних одиниць розкривається в тому, що вони дають певну думку про конкретну ситуацію. Паремія – це вираз, що належить до пареміології, і має такі характеристики: афористичність, стійкість, здатність до передачі і повторення, переосмислене або пряме узагальнене значення, переважно морально-пізнавальний зміст. Це мовний засіб, який передає специфічну інформацію про традиційні цінності та погляди, що ґрунтуються на народному досвіді, і відображає типову життєву ситуацію. Ба більше, важливо виокремити аспект естетичного виховання, коли людину навчають цінувати красу природи, красу праці, людської діяльності. У цей момент людина вчиться бути ввічливою та високоморальною. На основі естетичного виховання можна навчитися розпізнавати красу світу.

На думку Н. Черкаса, прислів'я і приказки функціонують у контексті фразеології. Науковець визначає їх як самостійні речення, які містять образний чи додатковий дидактичний або оцінний зміст. Прислів'я і приказки мають багато схожих рис з фразеологічними одиницями, а саме: їх лексичний склад постійний; зміст часто є традиційним та має переносне значення; більшість постають як демотивовані одиниці або мають нечітке мотивування; лексичні компоненти послаблені; у процесі мовлення вони відтворюються у готовому вигляді [31]. Проте за змістом та функцією паремії не є фразеологічними одиницями. Якщо показати різницю між паремійними одиницями та предикативними фразеологізмами, то паремії є автономними, самовичерпними і за структурою, і за змістом реченнями. Вони не належать до афективних та вигуківих мовних одиниць. Їхня функція полягає у вираженні повчання, що доволі сильно співвідноситься із предметно-логічним змістом. А зміст паремії розкривається не через цілісне лексичне значення, а традиційний реальний чи додатковий зміст. Зазвичай, це постає висновком, узагальненням чи констатацією, яку репрезентовано у формі повідомлення.

Варто додати, що паремії вже є готовими в мовному середовищі, але їхні значення є переносними. Паремії не можна вважати самостійними одиницями спілкування, тому їх часто не включають у систему мови. Висловлена вище думка виражена у дослідженні М. Пазяка, де вчений указує, що «термін «паремія» часто використовується для визначення саме родового розуміння жанру поряд із терміном «прислів'я та приказки», а видові поняття позначаються термінами «прислів'я», «приказка», «побажання», «вітання», «каламбур», «велеризм», «загадка» та ін., хоча нерідко обидва терміни змішуються і вживаються як синоніми» [19, с. 3].

3. Дубравська описує паремії як «потужне джерело інтерпретації, тому що вони є за традицією передаваною від покоління до покоління і можуть відображати всі категорії й установки життєвої філософії народу – носіїв мови» [8, с. 77]. Авторка слушно зауважує, що мова не лише є простим відтворенням і відображенням дійсності, але й формує тісний зв'язок з її фрагментами з позицій

сприйняття цінностей світу. Це все допомагає передавати певні культурно національні парадигми і традиції народу різним поколінням. Паремія, як мовний знак культури, може бути сприйнята в контексті реальності, але її особливості відображені у самому вислові, у його логіко-семіотичній природі. Використання та розуміння паремій підпорядковані етнолінгвістичним та соціокультурним правилам і схемам, що дозволяють їх віднести до «національно-культурних висловів». Вони є узагальнено-образними, синтаксично закритими, семантично цілісними конструкціями, що репрезентують особливості життя і побуту певної спільноти та мають директивну функцію.

Більшість учених по-різному трактують поняття «паремія». У словнику сучасної української мови можна знайти таке визначення: «до класу паремій належать: прислів'я і приказки (вони становлять основну масу – до трьох чвертей – усього паремійного фонду), примовки, загадки, прикмети, «ділові» вислови, повір'я, «віщі» сни, ворожби, задачі, головоломки, скоромовки, пустомовки, замовляння, небилиці, нісенітниця, одномоментні анекдоти, казкові формули тощо» [10, с. 887].

Щодо основного джерела виникнення ідіом варто виокремити життя та діяльність людей. У більшості ці ідіоматичні вирази створено народом, тому вони пов'язані з подіями, традиціями та повсякденними заняттями простого люду. Нові слова та ідіоматичні вирази, паремії часто виникають у побутових умовах. Вони є вагомим компонентом духовної культури, а прислів'я та приказки вражають своєю точністю, влучністю, проникливістю та життєвою мудрістю.

Існують різні підходи щодо принципів класифікації фразеологізмів: структурно-семантичний, граматичний, функціонально-стилістичний.

Із позиції П. Єрченко, найбільш поширеною є структурно-семантична класифікація, де визначають такі типи фразеологізмів:

- 1) фразеологізми-зрощення;
- 2) фразеологічні єдності;
- 3) фразеологічні сполуки.

Автор класифікує фразеологізми за смисло-розрізнявальною функцією компонента на фразеологічні одиниці з нормативним смислом, проміжні одиниці та ті, які мають ідіоматичний смисл [10].

Водночас Л. Булаховський пропонує таку класифікацію фразем:

- 1) прислів'я і приказки;
- 2) професійна лексика;
- 3) вислови з анекдотів, жартів тощо;
- 4) цитати з біблійних джерел;
- 5) переклади іншомовних паремій;
- 6) крилаті вислови письменників та поетів;
- 7) влучні вирази видатних людей [3].

Тобто, паремії та прислів'я – це вирази, які відрізняються своєю стислістю та незавершеністю висловленої думки. Вони є комунікативними фразеологічними одиницями. Прислів'я та приказки є джерелом невичерпного інтересу як для суспільства, так і для лінгвістів, оскільки вони допомагають розкрити традиції, звичаї та світогляд етносу. Паремії, накопичений народом досвід, передаються із покоління в покоління через приказки та прислів'я.

У нашому дослідженні паремії було переглянуто як одиницю дискурсу та фундаментальну одиницю аксіоматики свідомості мовця. У роботі вважаємо за потрібне уточнити визначення поняття «паремії». Це вислови або фрази, що містять стійку та звичайну в ужитку концепцію, які функціонують як основні складові комунікативного простору в контексті прагматично зорієнтованої комунікативної лінгвістики. У науковій роботі унікальність цих текстових одиниць обґрунтовується тим, що вони базуються на номінативному фундаменті, що пов'язаний з ситуативним характером. Наголошено, що паремії представляють важливе джерело інтерпретації, оскільки ці мовні знаки формуються через народну традицію та етнічну культуру, що передається від покоління до покоління протягом століть. У рамках поданого дослідження паремії розглядаються як компоненти лінгвокультурної спадщини, особливо в етнічній (традиційній) лінгвокультурі, які відображають конкретні особливості

та унікальність вербалізації оточуючого середовища у особливій формі та віддзеркалюють мовну свідомість етнічної групи.

1.2 Функціонально-семантичні особливості паремій

Паремії, прислів'я та приказки визначаються як фольклорні одиниці, які мають специфічне синтаксичне значення з їх особливими комбінаторними семантичними, морфосинтаксичними та синтаксичними правилами. Залежно від визначення тексту, прислівне речення можна вважати самостійним повним текстом, який містить свій ситуаційний контекст і додатковий співтекст. Саме таким чином інтеграція паремійних одиниць в дискурсивні структури відповідає важливості контекстуальних структур. Ба більше, будь-яка спроба пояснити чи витлумачити прислів'я чи приказку, класифікується як семантичний опис прислів'я. Варто розуміти, що значення лексичної одиниці ніколи не може бути показане без принаймні мінімальної метамовної компетенції, будь то прихованої чи відкритої. Метамова в такому випадку є важливим чинником у контексті семантики паремійних одиниць.

Багато дослідників, таких як С. Величко, О. Корень, А. Крікманн, О. Наконечна, О. Приймачок, В. Прутчикова, Г. Садова, З. Тарланов досліджували граматичні особливості паремій різних мов. Аналіз семантики та стилістики цих одиниць безпосередньо пов'язаний з їх структурно-синтаксичною організацією та можливостями функціонування. Особливі форми номінації (образна, неозначено-суб'єктна, безсуб'єктна, непряма) та предикації (розгорнута, згорнута, глибинна) забезпечують функціональну самостійність паремій. Ці аспекти дослідження є актуальними для вивчення паремій різних мов.

Для аналізу паремії потрібно вивчити її фонетичний, лексико-граматичний та семантичний аспекти. Вони мають суперечливе значення. З одного боку, вони передбачають собою питання, що спрямовані на пізнання різних аспектів життя.

З іншого боку, вони відображають культуру, історію, мову та уявлення певного суспільства. Носії мови завжди намагаються відтворити в загадках актуальні для них реалії.

Загалом, С. Величко, М. Алефіренко вважають, що ці мовні знаки мають деякі важливі характеристики, такі як семантична цілісність, сталість, постійний склад компонентів, можливість відтворення та здатність виражати граматичні категорії, які є загальними для всіх фразеологічних одиниць [1, 4]. З. Коцюба вважає прислів'я та приказки «особливою групою комунікативних мовних знаків на фразеологічному рівні, яка, незважаючи на спроби структурних пареміологів побудувати систему паремійних моделей, не є однорідною за структурою, семантикою та функціями» [16, с. 74].

При цьому О. Дуденко визначає стійкість структури, можливість відтворення та наявність повчального змісту як релевантні ознаки паремій. Він також виокремлює наявність граматично та інтонаційно оформленого висловлення, яке містить лаконічність народного поетичного життя, узагальнює головні життєві правила, істини або закономірності. У кожній паремії наявний конотативний компонент, який містить оцінну інформацію та експресивність [9].

Структурно-граматична організація паремій стала об'єктом аналізу в лінгвістиці порівняно недавно. У цьому аспекті важливо докладно вивчати граматичні категорії, зокрема статус дієслова й іменника в пареміях та прислів'ях. Крім того, можна простежити певні зміни в мовній основі прислів'їв у різних історичних умовах побутування, якщо групувати матеріал за належністю до певної частини мови чи за виконуваною синтаксичною функцією.

Дослідники вбачають основну рису довершеності паремій у їх структурно-синтаксичній організації, яка залишається незмінною впродовж століть. Це дозволяє використовувати паремії як надійну основу для аналізу взаємозв'язків між категоріями граматики і поезики [14]. Найбільш репрезентативні групи паремій, побудовані на основі порівняння і контрасту, демонструють особливо виразні взаємозв'язки між категоріями. Вони реалізуються в таких широко вживаних прийомах, як антитеза й оксюморон [27], які часто використовуються

у прислів'ях і приказках. Варто виокремити такі типи структурно-граматичних паремій (Таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1. Структурні особливості паремій в англійській мові

<i>Приказки розповідного типу</i>		
<i>Структура</i>	<i>Приклади</i>	
Просте речення	Стверджувальне речення	- the coast is clear – шлях вільний; - that's where the shoe galls – ось де причина; аж ось де собака зарита;
	Заперечувальна форма	- the game is not worth the candle – не варте діло й заходу; - no news is good news – відсутність новин - це хороша новина;
	Номінативне	- don't count your chickens before they hatch – не рахуйте курчат, поки вони не вилупляться;
	Безособове	- to find a mare's nest – попав, як сліпий на стежку; лучив у корову, а попав у ворону; - to cry stinking fish – ганити свій товар;
	Різні порівняльні звороти	- as snug as a bug in a rug – як у батька за пазухою.
<i>Паремії на основі спонукальних речень</i>		
<p>Don't count your chickens before they hatch – Не кажи гоп, доки не перескочиш; Don't put all your eggs in one basket – Не став усе на одну карту; Look before you leap - Не лізть у воду, не знаючи броду; не спитавши броду, не лізть у воду; сім раз відміряй, а раз відріж; Strike while the iron is hot - Бий залізо, поки воно гаряче.</p>		
<i>Паремії на основі питань</i>		
<i>Структура</i>	<i>Приклади</i>	
Загальне питання	<p>What goes around, comes around – Що посієш, те й пожнеш. Where there's smoke, there's fire – Диму без вогню не буває.</p>	
Спеціальне питання	<p>How can you make an omelette without breaking eggs? – Під лежачий камінь вода не тече; не розбивши крашанки, не спечеш яєчні. Why put off until tomorrow what you can do today? – Не відкладай на завтра того, що можна зробити сьогодні.</p>	
<i>Приказки на основі окличних речень</i>		

God bless you! – Нехай Бог благословить вас!
 Long live the king! – Нехай живе король!
 Hurrah for our team! – Слава нашій команді!
 Hallelujah! – Алілуя!
 Bravo, well done! – Браво, добре зроблено!

За двома причинами синтаксичні особливості паремій є важливими для лінгвокультурологічних досліджень. По-перше, паремії як еквіваленти речень актуалізують лінгвокультурні концепти. По-друге, модальний статус паремії дозволяє показати первинну інформацію з певної перспективи, як реальну чи вигадану, можливу чи неможливу, бажану чи небажану тощо. Значущість паремії для відображення цінностей, поведінкових стереотипів та настанов народу забезпечується предикативністю прислів'я, а його модальне значення є відкритим (суб'єктивна модальність) чи закодованим граматичною структурою (об'єктивна модальність). Ці аспекти залежать від предиката, який є граматичним центром самої конструкції і впливає на її зміст.

На основі аналізу функціонально-семантичних особливостей паремій у дослідженні доведено, що прислів'я та приказки, як змістовні ідіоми народної мудрості, мають широкий спектр семантичних властивостей, вони передають складні соціокультурні і психологічні аспекти життя та людського ставлення до нього. Паремії часто мають приховану або метафоричну семантику, де висловлювання прямо не збігається з його літературним значенням. Це сприяє підвищенню ефективності виразності та глибини передачі ідей. Крім того, прислів'я і приказки можуть мати полісемантичний характер, тобто містити кілька інтерпретацій у різних контекстах. Це дозволяє їм адаптуватися до різноманітних ситуацій і зберігати актуальність у різних часах та культурних середовищах. Ба більше, пареміям властиві узагальнюючі та конкретизуючі семантики. Вони часто мають іронічний або гумористичний відтінок. Разом з тим, прислів'я та приказки можуть бути виразом національної або культурної ідентичності, вони відображають специфіку сприйняття світу та цінностей певної групи або спільноти.

1.3. Національний менталітет як основа паремій

Одним із способів відтворення національних цінностей і культури народу є передача усної традиції. Паремії, як важливий жанр фольклору, мають особливе місце в лінгвістиці та фольклорознавстві. Вивчення прислів'їв, як одного з найважливіших жанрів народної творчості, є дуже важливим у сучасному світі. Народні паремії, як унікальне явище мови, філософії та мистецтва, є стислою формою фольклору, але мають глибокий зміст. Кожне є своєрідним шедевром, що демонструє красу рідної мови, точність мовлення, інтелект і логіку нашого мислення. Вони яскраво відображають багатовіковий життєвий досвід та побут народу. Прислів'я є своєрідним дзеркалом, в якому відображаються відношення народу до життя, природи, людини, родини та суспільства. Вони висловлюють суспільно-політичні, духовно-просвітницькі, морально-естетичні та філософські погляди. Через свою значущість приказки та паремії доволі поширені та використовуються протягом століть, не лише у повсякденному мовленні та міжособистісному спілкуванні, а й у літературі, історії, наукових працях, політичних та публіцистичних текстах, і використовуються й сьогодні.

Національний менталітет є суттєвим аспектом культурної ідентичності кожної нації. Він зображує колективні переконання, цінності, ставлення до життя та погляди на світ. У багатьох націях цей менталітет відображений у формі паремій – коротких народних висловів, які виконують роль моральних, етичних та практичних настанов. Паремії є надбанням національного досвіду, передаючи мудрість попередніх поколінь та норми поведінки, які утверджуються у національному світогляді. Ці вислови можуть бути виразними, дотепними, повчальними або філософськими, і вони відображають основні риси менталітету народу. Національний менталітет, висвітлений у пареміях, може включати такі аспекти, як взаємини між людьми, ставлення до праці, родини, віри, природи, часу тощо. Вони демонструють традиційні цінності та переконання, що є важливими для цілої нації. Завдяки пареміям національний менталітет стає

доступним для інших культур і може виконувати функцію культурного посередника.

Зазвичай менталітет народу та його національний характер формуються на ранніх етапах історичного розвитку під впливом різних чинників, таких як природно-географічні умови, геополітичне положення, домінуюча релігія та соціально-економічні чинники. Ці фактори визначаються національною культурою після їх сформованості, і вони стають ключовими для подальшого розвитку культури народу. Зокрема, В. Антонович висловлював думку, що «народний характер складається з якостей, що вроджені та набуті через культуру... Жодна культура не може знищити вроджені якості, але мета культури полягає в тому, щоб вона впливала на характер народу, давала змогу розвинутися бажаним, позитивним якостям і виокремила відповідне місце для небажаних, негативних якостей...» [2, с. 98].

Прекрасним прикладом нерозривного зв'язку мови з народом є народна мова, яка є втіленням фольклору. Фольклор передбачає пізнання, мислення, усвідомлення, історію та пам'ять етносу та багато іншого. Прислів'я та приказки є ментальними втіленнями етносу, які містять у собі соціальні, політичні та етнічні особливості нації. Етнічна ментальність пронизує всі сфери життя людей, зокрема норми поведінки, мислення, сприйняття світу, життєві принципи, цінності, культурні надбання, взаємини між людьми, етносами, народами, родинні взаємини, ставлення до природи та самоусвідомлення. Крім того, основною ментальною ознакою будь-якого народу є його фольклор. У народних піснях, думах, легендах, казках, замовляннях, прислів'ях та приказках міститься історія та життєва мудрість народу, накопичена протягом століть. Якщо людина бажає пізнати народ та його особливості, то варто звертатися до джерела народної мудрості – до прислів'їв та приказок. Вони відображають моральні принципи, норми поведінки, політичні, соціальні та етнічні переконання, риси характеру, духовні та моральні цінності та багато інше.

Вивчення прислів'їв входить до галузі пареміології, яка досліджує закономірності та принципи розвитку народного паремійного мистецтва. Сам

термін «паремія» походить від грецького слова, що означає мудрість, притчу та образне вираження нашої мудрості. Пареміографія займається збиранням, записом і систематизацією творів народної творчості. У фольклорі прислів'я є складовою частиною народної паремійної творчості, яка характеризується мудрістю, лаконічністю та образністю. Незважаючи на це, прислів'я ще не отримали визнання як окремий літературний жанр і виокремлюються як малий жанр, який може включатися абстрактно в фольклорну прозу або народну поезію.

Питання щодо діапазону понять паремій та особливостей національно-культурної специфіки паремій залишаються невирішеними. Цьому питанню приділяється значна увага науковцями, такими як Ж. Колоїз, Н. Малюга та Н. Шарманова [13]. Ж. Колоїз зазначала, що паремії визнаються як засоби, що можуть узагальнювати, підкреслювати, оцінювати, виховувати, навчати, накопичувати цінності, в художньому мовленні вони мають прагматично-орієнтований характер. Здебільшого вони використовуються з метою впливу на читача, акцентування його уваги та моделювання його поведінки. Паремії виступають не тільки як представники типових ситуацій, але також сигналізують про виразну атмосферу комунікативних ситуацій, максимізують їх стилістичний ефект та визначають напрямок прагматично значущої інформації [12].

Національні ментальні особливості реалізовано досить виразно у власне пареміях, де використовується так званий антропонімічний компонент. В українській антропоніміці імена людей традиційно асоціюються з певними рисами характеру, поведінки, психіки та фізіології. Українські імена відіграють важливу роль у цьому аспекті: наприклад, ім'я Солоха асоціюється з неспритністю, імена Ганна, Хвеська, Химко використовуються для вираження недоумства, Карпо носить у собі відтінок простакуватості, а ім'я Гриць може вказувати на завищену самооцінку у відсутність соціального статусу [13]. Так само існують й імена з позитивним контекстом. Одні відображають бажання здобути славу, бути сміливими воїнами або пропагувати мир. Такі імена як Святослав чи Ростислав виражають прагнення до величі та слави. Ім'я Ратимир,

Ратибор, Ярополк символізують сміливість та відвагу, тоді як Миролюб та Любомир відображають миролюбство. Деякі імена, як Гостирад, Милогост, Доброгост, виражають гостинність та доброт, можуть тлумачитися як очікування бажаної дитини. Також імена відображають любов батьків до Бога, що подарував їм дитину (Богумил, Богуслав, Богурад), та виражають побажання майбутнім поколінням позитивних рис характеру (Доброслав, Добромисл).

Термін «паремія» походить від грецького слова «прислів'я» або «приказка». А. Сабітова визначає паремії як «народні вислови, що формуються у вигляді речень або коротких реченневих зв'язків, якими передаються побутові ситуації або прості діалоги» [25].

Для більш повного розуміння явища «паремії» варто ознайомитися з суміжними та невід'ємними поняттями, такими як прислів'я та приказка. Прислів'я – це образний вислів, що створюється народом і передається з покоління в покоління усно. Воно виражає закінчену думку або моральний принцип, який може застосовуватися до безлічі подібних ситуацій і має алегоричний сенс. Приказка є образним висловом, що створюється народом і передається з покоління в покоління усно. Прислів'я та приказки різних народів можуть виражати певні судження, думки, ідеї, що властиві всім народам, але у кожного народу є певні етнографічні та географічні особливості, звичаї та характер [24].

У пареміях можна побачити унікальну інтерпретацію та розуміння культури, адже вони несуть в своїх генах мудрість пращурів. Так, важливим для українського та німецького народів є ідея ролі праці і знань, поваги до хороших людських якостей. У цих країнах найбільше шанують працьовитість, скромність, чесність та засуджують злобу і жадібність. Проте інтерпретація кожного з понять певного народу своя. Специфічний погляд на різновиди кохання виявляється в іспанських приказках та прислів'ях, як, наприклад, «*amor de puta y convite de mesonero siempre cuesta dinero*» («Любов повії і запрошення шинкаря ніколи не бувають безкоштовними»). У цьому вислові відображено дуже негативне ставлення до жінки, що спілкується з багатьма чоловіками. Тобто, в культурі

високо цінується чисте та справжнє кохання [7]. У французьких пареміях виникає переконання, що добро завжди притягує до себе добро, що різні життєві випробування та нещастя дозволяють краще побачити та розпізнати справжню сутність ближнього, що варто прагнути до щастя й цей шлях часто є нелегким, що після серії невдач, негараздів, неприємностей тощо, нарешті, може настати щось приємне, добре, щасливе тощо. Також тут варто додати, що чужий негаразд не здатен замінити власний [11].

У працях І. Голубовської, Н. Жайворонка, В. Кононенка, О. Селіванової та інших дослідників, українська ментальність розглядається з різних поглядів та аспектів. Вони досліджують концепти української мови, пов'язані з народними звичаями, такі як душа, серце, батько, мати, берегиня, весілля, вечорниці, домашнє вогнище, доля, дума, вогонь, земля, калина, козак, тополя, хата, хліб. Фразеологізми і паремії української мови використовуються для виявлення концептів, що втілюють український менталітет.

Дослідження українського менталітету також проводилися в працях І. Гончаренка, І. Мінерви, Ю. Липи, А. Фурмана та інших учених. Вони визначають різні ознаки українського менталітету, такі як індивідуалізм, емоційність, релігійність. Окрім цього, у своїх дослідженнях Ю. Липа вказує на прив'язаність українців до землі, оборонність рідного, жіночий характер українських соціальних груп, прагнення до особистої свободи в суспільстві. Микола Костомаров також зазначав перевагу особистого над загальним українців, що проявляється у громадському житті, родині та колективі, де акцентується особиста самостійність [18].

Варто розуміти, що денотативними об'єктами можуть виступати особи будь-якої національності, поведінка яких співвідноситься з певними рисами. Наприклад, українці асоціюють німців з пунктуальністю, описуючи їх як «пунктуальний як німець», тоді як англійці асоціюють шотландців з обманом і шахрайством, вживаючи такі вирази, як «as false as a Scot». Такі фразеологічні одиниці відображають суспільні стереотипи, стандартизовані образи, уявлення про представників інших національностей. Варто звернути увагу на цікаве

спостереження: українці вживають фразу «піти по-англійськи», коли хтось йде без прощання, тоді як англомовні в таких ситуаціях використовують термін «to take a French leave». Крім того, англійська мова містить значну кількість фразеологічних виразів, які включають слова, що позначають людей голландської національності, часто з негативним відтінком («double Dutch» – щось, що неможливо зрозуміти; «Go Dutch» – розділити рахунок у ресторані між двома людьми; «Dutch courage» – це коли хтось п'є алкоголь, щоб почуватися сміливішим, ніж зазвичай).

Здавна український народ славився своєю палкою любов'ю до свободи. Усю свою історію Україна стикалася зі зневажливим пануванням з боку загарбників, і тому незалежність і невідступна боротьба за волю стали основою життя. М. Перен зазначає, що: «Українці віддані свободі та простору. У них високорозвинуті особистісні цінності, які проявляються у почутті власної гідності, незалежності та індивідуалізмі...» [20]. Ця риса українського народу знаходить своє відображення в народній творчості.

Однією з основ будь-якої нації є її релігійність та віра у Бога, потойбічні сили або сили природи. Релігія та віра є невід'ємними складовими етносу і відіграють значну роль у формуванні національного світогляду. В. Шиян стверджував: «Релігія даного народу є свідченням про нього самого, пізнати його віру - це пізнати його характер» [23, с.17]. Міфологічне вірування лягло в основу перших моральних переконань народу. З розвитком національної свідомості відбулися зміни: з'явилися нові герої, ідоли, боги, змінилися стереотипи, традиції, обряди та інше. Релігійний розвиток українського народу можна відстежити на прикладах усної народної творчості.

Паремії та приказки відрізняються від інших жанрів фольклору за такими ознаками:

- лаконічність і глибина змісту, адже приказки відрізняються коротким і емним висловлюванням;
- вираження переносних значень (використовується переносне значення слів і виразів);

– широка сфера застосування (можна використовувати в різних сферах, включаючи виробництво й етику, для заклику до дії або визначення часу дії).

Жанрові особливості паремій можна сформулювати таким чином:

1) короткі й обмежені вислови (приказки характеризуються лаконічністю і зосередженістю);

2) глибокий і багатий зміст (приказки несуть в собі значення, що мають глибокий зміст і значення);

3) віршований або прозовий стиль (паремійні одиниці можуть бути виражені як вірші або прозові вислови, причому прозові приказки можуть нагадувати поетичні вірші);

4) вираження позитивного або негативного ставлення (приказки можуть мати як позитивне, так і негативне значення щодо життєвих подій);

5) узагальнення життєвих ситуацій (паремії узагальнюють особливі становища в житті людини, відносно взаємин з іншими людьми, громадою та самим життям);

6) текст приказки є особистим узагальненим висловом у мовознавстві [33].

Варто зазначити, що прислів'я є одним з найпоширеніших видів усної творчості, в яких виражається народна мудрість. Вони можуть бути розглянуті як норми суспільної моралі, які виникають в результаті стислого й образного вираження перевірених життєвим досвідом поглядів народу у суспільно-політичних, духовно-культурних та морально-філософських аспектах. Паремії не створюються спеціально, а впливають як моральні висновки, зроблені на основі життєвого досвіду, що відповідає конкретній ситуації. Вони демонструють, що в процесі людської діяльності в різних сферах формується тривалий життєвий досвід, який виражений у вигляді стійких і правильних висновків.

Ці мовні вирази не є просто лінгвістичними конструктами: вони мають глибоке культурне значення. Вони дозволяють зазирнути в історичний, соціальний і культурний контексти, в яких вони виникли. Вивчаючи та

аналізуючи прислів'я та паремії, можна глибше зрозуміти цінності, традиції та світогляд народу.

Крім того, прислів'я та паремії служать засобами культурної передачі. Вони унаслідуються від одного покоління до іншого, діючи як усні традиції, які зберігають і передають сутність колективної свідомості нації. Завдяки цим виразам культурні знання та мудрість зберігаються та увічнюються. Прислів'я та паремії також відіграють певну роль у формуванні соціальної поведінки та зміцненні культурних норм. Вони містять вказівки щодо моральної поведінки, належного етикету та прийнятних соціальних звичаїв. Засвоюючи та дотримуючись цих спільних проявів мудрості, люди роблять внесок у підтримку та збереження своєї національної ідентичності.

Вивчення мовної картини світу представляє собою інноваційний та перспективний напрямок у розвитку мовознавства. Цей підхід використовує комплексні методи, які властиві різним наукам, таким як лінгвістика, фольклор, етнографія та психологія. В результаті цього розкривається нове розуміння традицій народу, особливостей його мови та мислення.

Мовна картина світу певного народу, що виражається через мову, визначається як концептосфера і є предметом вивчення лінгвокультурології. Основна ідея лінгвокультурологічного підходу полягає в тому, що знання репрезентовані у вигляді структур-моделей або ментальних репрезентацій, а ключовою одиницею серед них є концепт – умовна ментальна одиниця, яка використовується для комплексного вивчення мови, свідомості та культури. Концепт має внутрішню структурну організацію, складаючись з компонентів, які формують його зміст.

А. Сердюк описує польову модель концепту, де є ядро і периферія. Ядро концепту часто асоціюється зі значенням ключового слова або образом предмета або явища. Периферійна зона концепту може включати розподіл ключового слова, асоціативні зв'язки з іншими концептами, фразеологізми та паремії [28].

У нашому дослідженні мовну картину світу можна розглядати як результат людського сприйняття, фантазії, когнітивних процесів і трансформаційної

діяльності. Всесвіт є об'єктом дослідження в цьому контексті. Також важливо враховувати, що світ об'єднується з самою людиною через її внутрішні світоглядні погляди, внутрішні переживання, розумову активність і нерозривний зв'язок з мовою як засобом організації інформації. Феномен світу, який відкривається через мову, має для людини таке ж значення, як і сама її мова.

Таким чином, національна ментальність глибоко впливає на створення, зміст і значення прислів'їв і паремій. Ці мовні вирази відображають культурну ідентичність, цінності та досвід нації. Без сумніву, вони служать культурними маркерами, засобами передачі культури та орієнтирами для індивідуальної та суспільної поведінки. Вивчення та розуміння прислів'їв і паремій дає цінну інформацію про багатий гобелен колективної мудрості та культурної спадщини нації.

1.4. Лінгвокультурний аспект паремійних одиниць

Головна мета лінгвокультурологічного підходу до дослідження фразеології полягає у виявленні способів і засобів вираження «мовою» культурних аспектів у змісті фразеологізмів, паремій та ідіом. Приказки та прислів'я, які є предметом лінгвістичного вивчення, стають особливо цікавими з культурологічного погляду, оскільки їх аналіз дозволяє розкрити унікальні риси лінгвістичного знака та роль фразеології в структуруванні концептуальної сфери культури.

Лінгвокультурологічний підхід до вивчення паремій базується на ідеї, що культурні цінності втілюються в мові як найбільш універсальний засіб вираження світогляду, тоді як мова сприяє збереженню та передачі загальних культурних цінностей. Згідно з цією концепцією, мова стає своєрідним носієм та засобом передачі культурних ознак (ментальності, духовності, мовної картини світу тощо).

Як було зазначено вище, ментальність охоплює різні рівні соціальних спільнот і дозволяє аналізувати психологічну природу людей у різних

соціокультурних і політичних контекстах. Поняття «ментальність» використовується для вивчення соціально-психологічних явищ, що відображають духовний світ індивіда, соціальних груп, етнокультур, а також історичних періодів. Тобто, ментальність є ключовою характеристикою індивідів, народів та націй, що відображає їхній специфічний спосіб бачення та розуміння світу. Ця особлива властивість традиційного національного світосприйняття відтворює етнічну картину світу у специфічний спосіб. Аспект реконструкції ментальної картини світу є важливим завданням сучасної лінгвістики. Так, лінгвокультурологія вивчає взаємозв'язок між мовою і культурою, допомагаючи розуміти, як мовні засоби відображають національну специфіку. Лінгвокультурологічний аналіз включає в себе дослідження різних аспектів, таких як антропоніміка, топоніми, етноніми, історичні та етнографічні номінації, паралінгвістичні елементи, мовний етикет, семантичне наповнення мовних одиниць та конотація. Все це допомагає розкрити особливості національної ментальності через аналіз мовних засобів та їхніх символічних значень.

Під час вивчення мовного матеріалу з лінгвокультурологічної перспективи, важливо дотримуватися основних принципів та критеріїв цього підходу, враховуючи специфіку лінгвокультурологічного аналізу. В цілому, дослідження певного фрагмента культури реалізується шляхом створення лінгвокультурологічного поля, що утворює ієрархічну структуру численних лінгвокультурних одиниць, що мають загальне значення та характеризують конкретну культурну область.

При цьому, досліджуючи культурні та лінгвістичні особливості, варто враховувати духовний код етнокультури, а саме духовність як лінгвофілософський феномен, який пов'язаний з функціональними та антропологічними принципами. Лінгвокультурне підґрунтя сприяє розумінню культурного життя народу, його звичайного устрою, чуттєвої сфери та мислення, системи ментальних і поведінкових стереотипів. Під час аналізу етнокультурної

специфіки функціонування паремій визначається національна мова як вихідна точка та фундамент національної й етнічної самосвідомості [5].

Мовні явища перш за все є складовою етнокультурної цілісності та універсальної філософської системи символів національного буття. Антропоцентризм пронизує ключові концепції, оскільки суспільна цінність людини визнається настільки важливою, що тільки тоді, коли вона глибоко усвідомлює свої можливості та необхідність їх реалізації, вона може розуміти своє призначення в суспільстві. Відтак, слід наголосити, що тільки духовно зріла особистість з усією своєю індивідуальністю здатна відчувати себе частиною суспільства, розуміти, що тільки створюючи добро, вона може найповніше здійснити себе та реалізувати сенс людського буття. Аксиологічні аспекти виглядають як одні з ключових рис духовності, вони інтерпретують важливі етичні категорії – добро, істину, красу та інші [32].

Прикладом зв'язку національних цінностей та духовного життя є думка Ю. Сурміна, який зазначає, що «духовність є інтегральною категорією, яка виражає теоретико-пізнавальну, художньо-творчу та морально-аксіологічну активність людини» [30, с. 224].

Прислів'я та приказки володіють особливим культурним забарвленням у мові, оскільки їхнє значення пронизане різноманітними культурними нюансами. Таким чином, аналізуючи ці мовні вирази з лінгвокультурологічної перспективи, необхідно ретельно розкрити ці конотації. Культурна конотація означає розуміння додаткових культурних аспектів значення прислів'я або приказки, які можуть бути пов'язані з образами або символами, що передають культурні цінності. Важливим є виявлення цих додаткових значень для категорій культури. Звичайно, прислів'я та приказки мають коріння в образах, які є національно-культурно специфічними. Отже, прислів'я та приказки в їх стереотипній формі передають морально-етичні погляди та життєві позиції конкретної культурної групи.

В. Пирогов наголошує, що при аналізі культурної конотації прислів'їв та приказок важливо згадати, що ці фразеологічні вирази представляють собою

систему образів, що закріплені в мові. Науковець указує, що «система є результатом накопиченого світогляду та пов'язана з матеріальною, соціальною або духовною культурою певної мовної спільноти» [22, с. 17]. Відтак, аналіз прислів'їв та приказок може розкрити культурно-національний досвід і традиції цієї спільноти.

Із позиції Н. Савчук, фразеологія кожної мови має значний вплив на формування образної моделі світу. Одночасно, спосіб сприйняття світу за допомогою мовних образів, які зберігаються в фразеологічній системі, коріниться у загальних логічно-психологічних та лінгвістичних принципах [26].

Здатність асоціюватися зі словами, символами або подіями, які відомі всім у культурному оточенні, є характеристикою лінгвокультурного концепту. Критерії для визначення лінгвокультурних концептів включають їх високу частотність у мовленні, універсальність, культурну специфіку, спрямованість на світогляд, наявність багатой номенклатури, етимологічну історію та інші.

Отже, концепт отримує лінгвокультурний статус, коли він стає загальнопоширеним, національним, активно використовується у фразеологічних одиницях, прислів'ях і приказках, та має багатий номенклатурний запас. Таким чином, можна стверджувати, що паремії відіграють важливу роль у мовній картині світу, оскільки вони надають можливість продемонструвати широкий спектр культурних цінностей, пов'язаних з людиною, її свідомістю та суспільством. Особливість паремійних одиниць полягає у їхньому багатому семантичному потенціалі та функціонально-семантичних особливостях, які роблять їх мовними знаками особливого характеру, де поєднується вільні комбінації слів, фразеологічні одиниці і формально самодостатні мовні структури. Переважна більшість прислів'їв по своїй суті відображають основні цінності національної культури, об'єднуючи їх у лаконічному форматі та пояснюючи сутність різних явищ [24].

Разом з тим паремії активно сприяють формуванню мовної картини світу, особливо з точки зору ціннісних аспектів. Вони надають можливість виокремити комплекс цінностей, які є характерними для конкретної нації. У дослідженнях

Я. Сулейманової особлива увага приділяється ролі паремій у репрезентації ціннісної картини світу за допомогою образів, які є ключовими складовими культурних конотацій. Авторка досліджує аксіологічну семантику паремій, зокрема, тих, які мають зв'язок з природними стихіями, такими як вогонь, вода, повітря та земля. Вона використовує лінгвокультурний підхід, який об'єднує в собі наукові розробки в галузі мовознавства, пареміології, прагматики, фразеології, семантики та лінгвокультурології. Її дослідження включають аналіз англійських, німецьких та українських паремій, які мають в собі компоненти, пов'язані з природними стихіями (вогонь, вода, повітря та земля). Вона докладно розглядає різні аспекти цінностей у слов'янських і германських картинах світу, зокрема функціональний підхід та відповідність їхнім ролям у суспільному житті людини. Поняття цінності, оцінки, духовності, експресивності та емоційності є важливим у контексті нашого дослідження [29].

У сучасній лінгвістиці, актуальною є проблема вивчення універсальних та національних аспектів у паремійних фондах різних мов. Українські мовознавці, такі як І. Голубовська і З. Коцюба, також займаються цією проблематикою. І. Голубовська зазначає, що у пареміології відображаються не лише загальнолюдські цінності, але і національна свідомість, світогляд, що сприяє визначенню ментальності певного народу [6]. Тобто, асоціації та етнічний світогляд тісно пов'язані з внутрішньою структурою прислів'їв та приказок.

Варто відзначити дослідження З. Коцюби, яка вивчає універсальні і національні аспекти паремій, зокрема за допомогою синхронно-діахронного порівняння паремійних текстів різних мов. Її дослідження відзначаються важливістю розуміння універсальних ознак паремій в міжмовному контексті. На думку З. Коцюби, структура образів у народних приказках є важливим засобом формування етнічної свідомості. Так само, приказки можна розглядати як інструмент етнопсихогенезу. Це через те, що «народно-поетичні образи» мають великий вплив на те, як люди сприймають світ. Їх важливість полягає в тому, що вони визначають наше сприйняття світу набагато сильніше, ніж ми можемо усвідомлювати, і вони впливають на формування світогляду ще з дитинства [15].

Слід наголосити, що особливості національного способу мислення проявляються у вживанні образної мови, особливо у фразеологічних виразах. Ці фрази дають зрозуміти образний підхід між предметами та явищами, що століттями укорінювався в національній свідомості. Крім того, деякі з цих зв'язків можуть мати універсальне значення для різних культур, тоді як інші є специфічними для певної нації. При аналізі фразеологічних одиниць стає очевидним, що асоціації, пов'язані з тваринами або іншими предметами, можна ідентифікувати в різних культурах, хоча і з відмінностями в перекладі. Наприклад, в українській мові голод порівнюється з вовком, а в англійській – з ведмедем: «голодний як вовк» проти «голодний, як ведмідь». Подібним чином стан зайнятості асоціюється з бджолою в українській мові та бобрим в англійській: «зайнятий як бджілка» (as busy as a bee) проти «as busy as a beaver». Порівняння незграбності в мовах: «незграбний як ведмідь» («as clumsy as a bear») та «as clumsy as a purre». Швидкість пов'язана з твариною в англійській мові та блискавкою в українській: «as quick as a monkey» та «швидкий як блискавка». Різноманітні предмети порівняння можна знайти у таких фразах, як «п'яний як лорд» і «худий як тріска».

У групі фразеологізмів, що відображають риси характеру чи розумові здібності, тварини вживаються як означуючі об'єкти. Проте ця ж риса приписується різним тваринам англійською та українською мовами. Наприклад, дурість в українській мові асоціюється з бараном, а в англійській – з гускою: «дурний як баран» проти «дурний, як гусак». Паралельні фразеологічні одиниці включають «хитрий як лисиця» (хитрий як лисиця) і мудрий як сова (мудрий як сова) [21].

Варто зауважити, що представники однієї культури підкреслюють певні риси характеру, а представники іншої – інші. Це можна пояснити міфологічним контекстом: якості, які приписуються тваринам у міфах, легендах і казках, укорінюються у світогляді та культурі носіїв мови. Отже, прояв почуттів чи емоцій у їхній поведінці стає пов'язаним із конкретними тваринами.

Такі дані підтверджують, що вивчення прислів'їв та приказок з культурологічної точки зору допомагає глибше розуміти культурні аспекти та цінності певної мовної спільноти. Прислів'я можна досліджувати з різних поглядів, включаючи традиційний, соціолінгвістичний, лінгвокультурний та когнітивний. Загальне уявлення полягає в тому, що прислів'я розглядаються як історично зафіксований самостійний текст, який відображає загальні знання представників певної етнічної спільноти та використовується з прагматичною метою у різних типах мовлення.

У результаті основна мета лінгвокультурологічного підходу до дослідження фразеології полягає у розкритті методів і засобів відображення «мови» культури у вмісті фразеологізмів. Тобто, лінгвокультурологічний підхід до фразеології базується на ідеї, що культура передає свій системний зміст через мову, яка є найбільш універсальним інструментом для вираження світовідчуття, тоді як мова сприяє збереженню та передачі загального фонду культурних цінностей.

Наприкінці зазначимо, що особливості різних лінгвокультурних спільнот відображаються у різних аспектах їхньої духовної культури, зокрема в мові, яка вважається основним засобом передачі етнокультурної інформації. У нашій роботі паремії дозволяють зануритися не лише у менталітет сучасних націй, але й у світогляд давніх людей і суспільства в цілому. Цей світогляд зберігається сьогодні у вигляді прислів'їв, приказок, ідіом, а також культурних символів. Взаємодія між національною культурою і фразеологічними одиницями слід розглядати в рамках загальної проблеми взаємозв'язку мови та культури. Суспільство та його культура впливають на мову в різних аспектах, але водночас мова не залишається пасивною формою в цьому процесі. Кожна нова паремійна одиниця відображає життя і дух епохи, в яку вона виникла.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Тож, можна підсумувати, що паремійні одиниці сприяють розумінню культурного та лінгвістичного життя народів. За допомогою цих одиниць можна визначити типові культурні та національні риси, характер людей, особливості етносів тощо. Було наголошено, що прислів'я та приказки виражають національний спосіб мислення і проявляються у вживанні образної мови, що допомагає зрозуміти образний підхід між предметами та явищами у певній національній свідомості.

Отже, варто навести більш узагальнені висновки на основі структурно-граматичного, лінгвокультурного та семантичного аналізу паремій, які є важливими для нашого дослідження:

- прислів'я і приказки є важливою частиною фразеології мови;
- вони є стійкими одиницями зі структурою речення;
- паремії мають властивий повчальний, дидактичний характер. Вони виражають узагальнення спостережень над усіма сферами життя народу протягом багатьох століть;
- приказки, на відміну від прислів'їв, не мають повчального характеру. Вони передають певне явище з емоційно-експресивною оцінкою. Приказки не мають повноцінної форми речення, але натякають на думку, вони використовуються для надання висловлюванню емоційності і жвавості та для надання яскравої характеристики людині, предмету або явищу;
- паремійні одиниці можуть мати розповідний, спонукальний і питальний характер повідомлення. Окличні речення не зустрічаються серед прислів'їв, але можуть бути присутніми у приказках;
- прислів'я можуть мати як просту, так і складну структуру речення, а приказки завжди є простими реченнями. Приказки з простою структурою можуть бути двоскладними або односкладними реченнями;
- у прислів'ях поширені компаративні форми, а в приказках – компаративні звороти.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПАРЕМІЙ УКРАЇНСЬКОГО ТА АНГЛІЙСЬКОГО НАРОДІВ

2.1. Семантико-синтаксичні особливості українських та англійських паремій

Дослідження, спрямовані на порівняльний аналіз паремійного складу української та англійської мов, залишаються актуальними, оскільки паремії є цікавими як з етнокультурної точки зору, так і з позицій комунікативної та когнітивної лінгвістики. У мовознавстві паремію визнають як висловлення з настановчим змістом, структурно схожою на синтаксично повні, повторювані та семантично цілісні речення, що мають поетичну форму. Утворення паремії визначається культурними, психологічними і прагматичними чинниками у контексті реальної мовної карти світу. Основними ознаками паремії є її стійкість на різних мовних рівнях, легкість запам'ятовування та семантична гнучкість. Отже, паремії в українській та англійській мовах розглядаються як повноцінні та інформативно насичені висловлення з комунікативним завершенням та семантико-синтаксичною цілісністю. Сам паремійний склад сприяє збереженню цінностей лінгвокультурної спільноти.

Варто також продемонструвати аналіз семантико-синтаксичного функціонування паремійних одиниць української та англійської мов у межах простого речення. Паремії є загальноприйнятими виразами мудрості народу, які часто містять форму-кліше та легко запам'ятовуються. Семантично, паремії мають певну структуру, що передбачає основу «суб'єкт + предикат» у простому реченні. Наприклад, українські паремії «*Біда зведе випадкових знайомих*», «*Печені голуби не летять до губи*», «*Дурна голова не лисіє*», «*Полохливий заць куца боїться*» та англійські паремії «*Failure teaches success*», «*Life is not all cakes and ale*», «*You will never see good and bad to agree*» демонструють цю структуру. Такий аналіз показує, як паремії функціонують у межах простого речення та як їх семантична природа впливає на їхню граматичну організацію [35].

Фактичні дані підтверджують, що український паремійний корпус відрізняється більш складною семантичною та стилістичною структурою паремій порівняно з англійськими паремійними одиницями. Відзначено, що англійські паремії частіше об'єднуються за допомогою дієслова-зв'язки «to be» (бути), тоді як українські паремії зазвичай використовують тире (–). Ця особливість впливає на семантико-синтаксичний рівень, де тире виконують роль предикатів. Це також указує на конструкційні моделі з різним функціональним навантаженням:

1. Семантико-синтаксична модель [поняття / notion = { бути // – } = тлумачення / definition], що співставляє дві частини паремії, роблячи їх подібними за інформативним та семантичним навантаженням (*Місяць – козацьке сонце; Стояча вода – калюжа; Багато грому – мало дощу; To know everything is to know nothing; An Englishman's house is his castle; Every dog is a lion at home; A light purse is a heavy curse*). Буває, що одна частина паремії пояснює або визначає іншу, передаючи важливі життєві істини, аспекти людської поведінки (*Мудрість – це краща частина сміливості; Добрий поради́ник безці́нний; Книга – це маленьке вікно, крізь яке бачиться весь світ; Life is not a bed of roses; Habit is a second nature; Good advice is beyond price; Wisdom is the better part of valour; Success is a ladder that cannot be climbed with your hands in your pockets*). Іноді спостерігається семантична модифікацію в змістовному та виразному аспектах паремії. Зазвичай, це пов'язано з метафоричністю паремії та асоціаціями з конкретними ситуаціями у житті (*Лицемірна особа – отруйна змія серед квітів; Гречана каша – це наша мати, а житній хлібець – батько; A clear conscience is a soft pillow; Repetition is the mother of learning*). Трактування таких паремій залежить від мотивації мовця, контексту та комунікативної мети.
2. Семантико-синтаксична модель [поняття / notion ≠ { бути // – } ≠ тлумачення / definition] вказує на розбіжність між двома частинами, де значення однієї протирічить іншій, сприяючи «гібридній» семантично-стилістичній антонімії. Наприклад: укр.: *Діло – не вовк, у ліс не втече* → діло ≠ вовк; ліс ≠ втеча;

Мовчання – не золото, але й срібло → мовчання ≠ золото; мовчання ≠ срібло;
Учень – не майстер → учень ≠ майстер; *Зрада – не подвиг* → зрада ≠ подвиг;
 англ.: *Time is money* → time ≠ money; *Easy come, easy go* → easy ≠ go; *The early bird catches the worm* → early ≠ catches. Ця модель акцентує на розбіжностях та протилежностях між двома частинами паремії, що надає виразного та контрастного характеру висловлюванню.

3. Семантико-синтаксична модель [поняття / notion { бути // – } = тлумачення / definition {сполучник} ≠ тлумачення / definition]. Цей підхід указує на те, що будь-яке явище може бути пояснене за допомогою антонімічних пар, водночас встановлюючи семантичний синонім та антонім для нього в рамках тієї самої паремії. Наприклад: англ.: *Silence is golden* → стійка антонімічна пара silence ≠ noise ‘мовчання ≠ шум’ → семантичні пари: silence = golden, silence ≠ noise; *Time is a great healer* → стійка антонімічна пара great ≠ small ‘великий ≠ малий’ → семантичні пари: time = great healer, time ≠ small. В українській мові аналогічна модель проявляється через метафорично-асоціативне навантаження на паремію. Наприклад: укр.: *Сова – не птах, а мудрість* → сова ≠ птах; сова ≠ мудрість; *Вогонь – не гра, вогонь – не жарт* → вогонь ≠ гра; вогонь ≠ жарт. Цей підхід вказує на можливість розуміння явищ через відмінності та антонімічні пари, що додає кольору та глибини висловлюванню.

Отже, особливості семантико-синтаксичної структури паремій в українській та англійській мовах подібні на рівні будови, але відрізняються за значенням. Цікаво, що найбільш ефективними є часткові паремійні еквіваленти, оскільки вони відображають співвіднесеність між планом змісту та планом виразу.

Функціональний поділ паремій продемонстровано в Таблиці 2.1., де їх поділяють на розповідні (стверджувальні), питальні, спонукальні, наказові й окличні.

Таблиця 2.1. Типи паремій за синтаксичною структурою

<i>Типи паремій та їх опис</i>	<i>Приклади</i>
<p>Стверджувальні паремії передають та зберігають інформацію, вони описують факти, правила життя та істини</p>	<p>«Скупий складає, а щедрий споживає»; «За дурною головою і ногам нема спокою»; «Гадюку, як не грій, вона все одно вкусить». «Discretion is the mother of other virtues»; «Fire and water are good servants, but bad masters»; «Good horse should be seldom spurred».</p>
<p>Питальні конструкції, які не вимагають відповіді, проте саме реципієнт задумується над своїми вчинками та словами</p>	<p>«Хай гуляє. «Що робив?» - зима питає»; «Що це за мова?»; «Чи не так?»; «Де раки зимують?»; «Кому кукурудза, а кому погоч?»; «Хто вино (горілку) любить, той сам себе губить»; «Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається». «When Adam delved and Eve span who was then a gentlemen?»; «Why pay for the cow when the milk is free?».</p>
<p>Спонукальні, наказові та окличні паремії передусім надають поради чи інструкції щодо того, як слід поводитися у конкретних життєвих ситуаціях.</p>	<p>«Не кивай на сусіда, коли сам спиш до обіда», «Повчай дружину без дітей, а дітей без людей», «Не рубай тої гілляки, на якій сидиш». «Keep the common road and you are safe», «Let every man praise the bridge he goes over», «Don't put all your eggs in one basket».</p>

<p>Окличні паремії сприяють вираженню сильних емоцій, таких як гнів, здивування, розчарування, радість, любов, смуток, піднесення і т. д.</p>	<p>«<i>Actions speak louder than words</i>»; «<i>All's fair in love and war</i>»; «<i>Every cloud has a silver lining</i>»; «<i>When in Rome, do as the Romans do</i>»; «<i>Where there's smoke, there's fire</i>».</p> <p>Приклади українських окличних паремій: «Не для Гриця паляниця!» (з метою присоромити людину), «Комусь ніяково, а йому однаково!» (з семантикою зухвалості), «Ой твалт! Сама в хаті – не дам ради кошеняті!».</p>
---	---

Аналізуючи формальну та змістову структуру українських і англійських паремій, можна виокремити три основні категорії: повні, часткові і специфічні паремійні еквіваленти. Повні еквіваленти є пареміями-синонімами, їх також називають «паремії-аналогії, або семантичні варіанти», адже вони характеризуються структурною, лексичною та семантичною ідентичністю. Наприклад, українські паремії, які відповідають англійським: «*Нікчемна та пташка, яка власне кубельце нівечить*» відповідає англійській «*It is a foolish bird that soils its own nest*»; «*Where there's a will, there's a way*» можна перекласти як «*Де хотіння, там і вміння*»; «*Не до ладу сказати – краще змовчати*» – «*An unkind word is better left unspoken*»; «*Learn to walk before you run*» – «*Навчися ходити, перш ніж побігти*»; «*The forbidden fruit is always the sweetest*», – переклад прислів'я: «*Заборонений плід завжди солодкий*»; «*Краще пізно, ніж ніколи*» – «*Better late than never*».

Ця схожість спостерігається не лише між українською та англійською мовами, а також в інших мовах. Це пояснюється етимологічним та культурно-соціальним походженням паремії, таким як релігійний аспект. Однак у деяких випадках можна виокремити невеликі лексичні відмінності [35].

Також функціонують у мові й часткові паремійні еквіваленти, або, іншими словами, семантичні еквіваленти, де спостерігаємо відповідність у значенні, але лише частковий збіг у структурі, лексиці, образності та стилі.

Наприклад, українська паремія «*В чужий монастир зі своїм уставом не ходять*» та англійська «*In the country of one-eyed be one-eyed*». Обидві мають спільне семантичне значення, що стосується потреби дотримання установлених правил, традицій або звичаїв. Прислів'я «*Вовк міняє шкуру, та не натуру*» відповідає англійській «*The wolf may lose his teeth, but never his nature*». Обидва прислів'я вказують на спільне семантичне значення, а саме: зовнішні зміни не завжди вказують на внутрішні, зокрема зміни характеру, темпераменту, світогляду тощо. Тут також можна виділити метафоричний образ вовка, який легко копіює поведінку та якості людини.

В англійській мові паремія «*Little things amuse [please] little minds*», яку можна перевести як «*Народжений повзати літати не буде*». Цей вираз висловлює іронічне або саркастичне ставлення до осіб, які легко захоплюються незначними, простими або неважливими речами. У цьому контексті «*little minds*» означає людей з обмеженим сприйняттям, які не цікавляться складними, глибокими або значущими речами, а замість цього віддають перевагу дрібницям. Разом з тим прислів'я «*Nothing comes out of the sack but what was in it*» співвідноситься з таким перекладом «*Вище від голови не стрибнеш*». Паремія вказує на обмежену здатність до досягнення великих цілей або на те, що людина не може перевершити свій обмежений стан чи здібності. Це може вказувати на реалістичний підхід до життя. Якщо казати про паремійну одиницю «*Promises are like piecrust, made to be broken*» («*Обіцяного три роки чекають*»), то ця фраза підкреслює цинічний або скептичний підхід до обіцянок і показує, що слова можуть не відповідати діям. Фраза в українській мові виражає іронічне або саркастичне ставлення до обіцянок, натякаючи на те, що обіцянки можуть бути не виконані або виконуються з великою затримкою. Також цей вираз може вказувати на те, що обіцянки часто залишаються порожніми словами, і їх можна довго очікувати, але не побачити результатів.

Варто згадати і специфічні паремії в англійській і українській мовах, які мають етнокультурну своєрідність та представлені особливими образами. Ці паремії мають різні відповідники в інших мовах, і їхні значення передаються через пояснення або інтерпретацію. Ці паремії можуть включати: найменування специфічних власних імен, які не мають безпосередніх еквівалентів у іншій мові; назви тварин та рослин, які є характерними для певної культури чи регіону; діалектні назви, які існують у певних мовних спільнотах; історичні терміни та найменування; терміни та назви предметів побуту, продуктів харчування, предметів одягу та взуття, які мають специфічне призначення або використовуються в конкретній культурі. Разом з тим вони підкреслюють національно-культурну специфіку та можуть вимагати пояснень або інтерпретації для їх зрозуміння носіями іншої мови. Прикладами специфічних паремій в українській мові можуть виступати такі прислів'я та приказки:

- *«Як коза брехати, то й велике горло треба мати»* – прислів'я підкреслює, що брехня може бути виявлена навіть у малих речах;
- *«З вовками жити – по-вовчому вити»* – позначає те, що навколишнє середовище може впливати на поведінку і характер людини;
- *«Що в лісі налітає, то в дім не забирається»* – це прислів'я вказує на те, що не варто приймати на роботу або до дому тих, хто безперервно змінює місце проживання або роботу;
- *«Ласкава річка та дурну воду не виносить»* – паремія наголошує на тому, що доброзичливість та терпимість мають межі, немає сенсу терпіти погану поведінку;
- *«У худого і собака після обіду гладу не бере»* (значення полягає в тому, що навіть голодні люди можуть бути вибагливими та вимогливими);
- *«Більше сліз в раї не зливали»* (прислів'я вказує на те, що важливо не жалітися, а діяти в складних ситуаціях).

Також існують прислів'я та вирази в англійській мові, які мають особливий смисл або культурне значення і не мають точного еквівалента в українській мові. Ось кілька прикладів таких прислів'їв:

- «*Bite the bullet*» (означає прийняти важку рішення або взяти на себе важке завдання у важкому часі);
- «*Don't cry over spilled milk*» (не варто горювати чи журитися про щось, що вже сталося і не може бути змінено);
- «*The ball is in your court*» (означає, що зараз на вас лежить відповідальність чи потрібно вам прийняти рішення);
- «*You can't have your cake and eat it too*» (не можна мати все одночасно, іноді доводиться обирати).

Ці приказки та прислів'я відображають особливості англійської мови та культурного контексту і можуть бути важливими для розуміння певних понять в англійськомовному оточенні. Вивчення прислів'їв і приказок, їх аналіз та порівняння з аналогами у рідній мові сприяє стимулюванню пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови та культури англійськомовних країн. Це сприяє розширенню їхнього культурного кругозору, розвитку образного мислення, творчих здібностей, мовних навичок, уваги, пам'яті та логіки. Зокрема, такий підхід сприяє формуванню інтересу до інтердисциплінарних зв'язків та стимулює бажання займатися дослідницькою роботою в рамках учнівських наукових проєктів.

Здійснений аналіз у дослідженні, дає змогу дійти висновку, що структура паремій може бути схожою у різних мовах, але значення та виразність можуть відрізнятися. Важливою є ефективність часткових паремійних еквівалентів, оскільки вони відображають відношення між змістом та виразом, але також існують часткові паремії, де співвідношення в значенні є, але вони різняться у структурі та стилі. У такий спосіб паремії в українській та англійській мовах можуть мати схожу базову структуру «суб'єкт + предикат» у простому реченні. Крім того, часткові паремійні еквіваленти є ефективним способом відображення аналогій між мовами, адже вони зберігають співвідношення між змістом та виразом. Отримані дані дослідження можуть бути важливими для лінгвістичних аналізів, вивчення культурних особливостей та перекладу між мовами, оскільки вони розкривають особливості структури та значення в пареміях різних мов.

2.2. Лінгвокультурні та ціннісні аспекти паремій у двох мовах

Наразі лінгвокультурологія займається дослідженням у двох основних напрямках: 1) аналіз певних мовних концепцій, який базується на розробці ключових слів та універсальних категорій, властивих стереотипному мисленню мовної спільноти; 2) вивчення, спрямоване на формування цілісного світогляду мов і культур. Однією із найважливіших особливостей паремій є їх ціннісний характер, оскільки вони не лише відтворюють поведінкові стереотипи у прислів'ях та приказках, але й надають їм позитивний або негативний відтінок. Більшість якостей та дій людини відображають ідеальну модель, що відповідає певній шкалі цінностей.

Пареміям притаманний комплекс лінгвістичних ознак: 1) двостороннє походження (змістове та виразне значення); 2) форма формування знаків; 3) завершеність у процесі створення; 4) співвідношення з актом мовлення (віртуальний, потенційний характер); 5) стійкість, можливість використання у комунікації; 6) системність (семантичні поля); 7) здатність номінувати й представляти певне явище реальності. Їх лінгвістичний аспект співвідноситься з культурологічним, філософським та літературознавчим аспектами. Сама паремія може бути розглянута як мовний знак культури, який співвідноситься з реальністю та має навчальне значення у логіко-семіотичному плані. За В. Пироговим, прислів'я, приказки та афоризми можна розглядати як «національно-культурні вислови, які є узагальнено-образними, семантично цілими конструкціями, що закриті синтаксично та відображають специфіку життя та побуту кожної конкретної спільноти, виконуючи директивну функцію» [22, с.17].

Прислів'я та приказки коротко й образно показують цінності, мораль, ставлення до світу й інших націй, дають поради для життя, які є основою для виховання. Працюючи з ними, важливо знати фольклорні жанри, відтворювати їх, та використовувати в побутовому спілкуванні. При цьому слід зауважити як когнітивну, так і емоційну складові у роботі з фольклорним матеріалом на уроках української та англійської мови.

Зовнішні риси часто фігурують у прислів'ях та приказках, хоча вони не займають перше місце в системі значень: «Краси на тарілці не кряти: аби з нею пана була», «Хоч не з красою, аби з головою», «Не шукай краси, а шукай доброти», «Краса до вінця, а розум до кінця» тощо. Внутрішні, морально-етичні особливості жіночої привабливості є більш головними, адже саме щедрість. Затишок та добродієність постають ідеальними риси української жінки. Жіноча краса може бути розкрита поруч із чоловіком: «Красна пава пір'ям, а жінка – чоловіком». Щасливе сімейне життя насичене скромністю, ніжністю, вірністю, затишком зі сторони жінки. Часто для опису пар можуть використовувати такі фрази, як: «живуть як голубів пара»; «живуть між собою як риба з водою»; «живуть як в одну дудку грають»; «нежонатий як вовк, оженився – як шовк»; «розумна жінка як два мішки муки, а третій пшона».

В англійській культурі та мові аспекти жіночності та ставлення до жінок виражені в описанні їх величності та значної ролі. Жінки стають опорою сім'ї. Вони працюють все життя, є сильними та владними, але інколи бачимо і зовсім протилежні ідеї. Приказки та прислів'я відображають різноманіття у сприйнятті жінки в англійських пареміях, від визнання її підтримки успіху чоловіка до висловлення силі жіночих емоцій та роботи, яку вони виконують у сім'ї та суспільстві. Прикладами англійських паремій є:

- «*Behind every great man, there's a great woman*» («Позаду кожного великого чоловіка – велика жінка»). Цей вислів підкреслює важливу роль, яку жінка грає у формуванні успіхів чоловіка. Він визнає, що за успіхом людини часто стоїть підтримка та вплив жінки.
- «*A woman's work is never done*» («Робота жінки ніколи не закінчується»). Паремія вказує на постійну працю та завдання, з якими стикаються жінки, незалежно від того, чи це сімейні обов'язки, кар'єрний розвиток або інші аспекти життя.
- «*Hell hath no fury like a woman scorned*» («Немає гніву схожого на гнів ображеної жінки»). Цей вираз підкреслює потенційну силу чи емоційну реакцію жінки, яка була ображена.

- «*A woman's place is in the home*» («*Місце жінки – вдома*»). Ця фраза раніше відображала традиційну роль жінки в сім'ї та побутовій сфері, але сучасне сприйняття цього виразу може варіюватися залежно від інтерпретації.

Особистісні цінності демонструються через характеристики особистості, її стиль поведінки та життя. Культура і мова народу мають сильний вплив одна на одну. Українці часто проявляють такі характерні риси, як: доброзичливість, працьовитість, терплячість, гостинність, веселість та патріотичність. У той час, англійці часто характеризуються раціональністю, ввічливістю та стриманістю. Українці показують більшу динамічність, тоді як британці – більшу раціональність та організованість. Також варто наголосити на тому, що основні риси української нації – працьовитість, освіченість, релігійність, гостинність, прагнення до незалежності. Саме вони відображають багату духовну спадщину цього етносу, який пережив багато значних історичних подій і зумів зберегти найцінніші національні ознаки (Таблиця 2.2.).

Таблиця 2.2. Прислів'я, які репрезентують особистісні цінності

Прислів'я	Значення
« <i>You reap what you sow</i> » (« <i>Що посієш, то й пожнеш</i> »)	Часто вживають, щоб показати, що результати вашої роботи будуть такими, якими ви їх створили, скільки сил вклали та що зробили.
« <i>Better late than never</i> » (« <i>Краще пізно, аніж ніколи</i> »)	Паремія відображає ідею того, що виконання чогось пізніше, хоч і може бути не так ефективним, але все одно бажане порівняно з тим, коли це взагалі не виконується. Це заклик до дії, навіть якщо дія буде виконана з певним запізненням. Головна ідея полягає в тому, що краще зробити щось пізніше, ніж не робити взагалі.

<p><i>«Where there's a will, there's a way»</i> («Де хотіння, там і вміння»)</p>	<p>Означає, що коли у людини справді є бажання щось зробити чи досягти, вона знайде спосіб зробити це. Цей вислів підкреслює важливість внутрішньої мотивації та рішучості в досягненні мети. Незважаючи на можливі перешкоди чи складнощі, коли людина має міцну волю та рішучість, вона знаходить шлях до досягнення своїх цілей. Цей вислів надихає на наполегливість і віру в те, що навіть найважчі завдання можуть бути досягнуті, якщо є дійсне бажання цього досягти.</p>
<p><i>«Honesty is the best policy»</i> («Чесність – найкраща політика»)</p>	<p>Вираз, який підкреслює важливість чесності та правдивості у міжособистісних відносинах та в житті загалом. Він стверджує, що найкращий спосіб вести себе – це бути чесним у всіх обставинах, навіть якщо це важко або не вигідно. Цей принцип визнає, що чесність створює основу для довіри та стабільних, здорових відносин між людьми. Вона допомагає уникнути неприємностей, конфліктів і руйнування довіри, а також сприяє побудові відносин на основі інтегритету та відкритості.</p>
<p><i>«Once bitten, twice shy»</i> («Лякана ворона куца боїться»); «Обпікиш на молоці, будеш думи і на воду»)</p>	<p>Людина, яка зазнала невдачі або постраждала, намагаючись щось зробити, буде обережною наступного або буде боятися робити це знову.</p>
<p><i>«Water will wash away everything except dishonor»</i> («Вода все змиє, тільки безчестя не може змити»)</p>	<p>Загальний зміст цього прислів'я полягає в тому, що час та природні явища можуть змити багато речей або змінити ситуацію, але чесність та гідність людини залишаються незмінними. Безчестя, брехня та несправедливість неможливо приховати або змінити.</p>

<p>«<i>Actions speak louder than words</i>» («<i>Про людину судять по справах</i>»)</p>	<p>Цей вислів нагадує про те, що не просто обіцянки чи слова можуть переконати людей, а реальні дії та вчинки. Вчинки демонструють справжні наміри та характер людини. Це може включати конкретні кроки, які виконуються для підтримки власних слів або для реалізації обіцянок.</p>
---	--

Паремійні одиниці часто відображають культурні погляди та цінності суспільства. Хоча важливо зазначити, що прислів'я не репрезентують погляди кожної людини в культурі, вони дають зрозуміти загальноприйняті вірування. Найбільш поширеною є тема щастя та гармонії внутрішнього стану. У англійських пареміях бачимо, що стан щастя важко досягти та втримати. У більшості це про стан думок та сприйняття світу людиною. Приклади: «*Happiness is not a horse; you cannot harness it*»; «*Money can't buy happiness*»; «*Happiness is a state of mind*»; «*Don't cry over spilled milk*»; «*Happiness is the best revenge*»; «*Laugh and the world laughs with you; weep, and you weep alone*». Ці англійські прислів'я пропонують зосередити увагу на важливості внутрішніх почуттів, швидкоплинності зовнішніх обставин і ідеї, що справжнє щастя не є матеріальним.

Українські прислів'я наголошують на значенні любові, сім'ї, задоволеності. Існує також визнання ролі матеріального благополуччя, але воно часто врівноважується ідеєю, що справжнє щастя виходить за межі матеріальних благ. Українські паремії: «*Як щастя буде, доля сама прийде*»; «*Щастя біжить, а нещастя летить*»; «*Щасливий той, хто любові повний*»; «*Дурень спить, а щастя у нього в головах лежить*»; «*Щасливий той, хто дітей має*»; «*Не було б щастя, та нещастя помогло*»; «*Ніхто не знає, коли йому щастя посміхнеться*»; «*Веселий будеш – багатий будеш*»; «*Щасливий не той, кому багато, а той, кому досить*».

Підсумовуючи, варто зазначити, що і англійські, і українські прислів'я висловлюють ідею про те, що щастя виходить за межі матеріального багатства.

Утім українські прислів'я часто підкреслюють важливість любові, сім'ї та задоволеності як ключових складників щасливого життя. Кожен набір прислів'їв містить унікальний культурний погляд на пошуки щастя.

Отже, ураховуючи лінгвокультурні особливості паремій в англійській та українській мовах, можна запропонувати такі спільні цінності та ідеї у двох мовах на основі порівняння паремійних одиниць:

1) нещастя ніколи не приходять одне: *«Біда не ходить сама»*; *«Misfortunes never come singly»*;

2) варто інколи залишити все як є, нічого не робити, якщо це може погіршити ситуацію: *«Не чіпай гострий ніж»*; *«Let sleeping dogs lie»*;

3) нещастя вчать життю, додають досвіду, змушують діяти: *«Біда вчить»*; *«Experience is the best teacher»*;

4) люди, які не відчували горя, не пізнають щастя: *«Хто не знає біди, той не знає радості»*; *«He who has never tasted bitterness knows not what is sweet»*;

5) справжня дружба перевіряється нещастям: *«У біді пізнається друг»*; *«A friend in need is a friend indeed»*;

6) людина сама притягуємо біду та проблеми: *«Біду самі на себе притягаємо»*; *«We invite misfortune upon ourselves»*;

7) занепокоєння і хвилювання руйнівні для людини: *«Турбота – найгірший радник»*; *«Worry is the worst counselor»*;

8) люди можуть допомогти іншим вирішити чужі проблеми, але не можуть вирішити свої: *«Чужому біду врятуєш, свою біду – ні»*; *«It's easy to be wise after the event»*;

9) плачем та сльозами горе та скорботу не прибереш: *«Сльози біди не вирушать»*; *«Crying over spilled milk»*;

10) до біди треба ставитися з покірною і терпінням: *«Треба ставитися до біди з покірною і терпінням»*; *«Patience is a remedy for every sorrow»*.

Уявлення про цінності у різних народів переважно подібні, але існують відмінності у сприйнятті цих понять, які обумовлені різноманітністю способу життя, географічним положенням, історією, релігією та іншими чинниками.

Саме спосіб життя відображається у мові конкретного народу, що передає ці уявлення через прислів'я, приказки, фразеологізми тощо. Прислів'я є результатом досвіду народу, що передавався із покоління в покоління, узагальнюючи його в формі закінчених суджень, висновків та порад.

У нашому дослідженні було продемонстровано, що моделі побудови прислів'їв у більшості народів подібні (їх семантичне наповнення, цінності буття). Однак було також порівняно особливості менталітету англійців та українців та їх культурної самобутності зокрема. Тобто, паремії будь-якої мови втілюють глибокий шар народної мудрості, якою носії мови керуються у щоденному житті. Концепти цінностей вважаються ключовими у мовній культурі будь-якого народу. Вивчаючи концептуальну сферу цих протиставлень, можна розглядати світогляд етносу, його стереотипи та пріоритети.

2.3. Шляхи підвищення ефективності вивчення іноземної мови за допомогою паремій

Англійська мова багата ідіоматичними та паремійними виразами. Зрештою, говорити та писати справжньою англійською мовою без використання паремійних виразів складно. Носії англійської мови часто не усвідомлюють, що ідіоми, які вони використовують, є граматично неправильними.

Для тих, хто вивчає англійську мову, правильне використання ідіом часто стає основною метою. Той факт, що деякі ідіоми, прислів'я та приказки є нелогічними або граматично неправильними, створює труднощі, оскільки нелегко передбачити їх граматичну поведінку. У багатьох випадках їх використання обмежене стилем або контекстом.

Із позиції В. Фуонга, обговорення та навчання студентів ідіом і прислів'їв англійською мовою є важливим завданням, щоб допомогти їм зрозуміти та використовувати ці вирази в повсякденному спілкуванні. Дослідник зазначає, що

процес навчання ідіом і прислів'їв для студентів представляє кілька проблем [34].

По-перше, існує проблема великого розмаїття ідіом і прислів'їв. Прислів'я охоплюють широкий спектр значень і вживань, що змушує вчителів детально знайомити учнів із різноманітними виразами. Це знайомство дає змогу учням зрозуміти різноманіття та універсальність цих виразів.

По-друге, ще однією перешкодою є культурні відмінності. Ідіоми та прислів'я часто містять цінності та культурні атрибути нації, країни чи регіону. Отже, навчання ідіом і прислів'їв вимагає ретельного аналізу культурних відмінностей між країнами та регіонами, щоб запобігти непорозумінню чи суперечкам. Наприклад, певні тварини можуть символізувати негативні риси в одній культурі, а в іншій – позитивні.

По-третє, важливо мати справу з накладанням і контрастом між ідіомами. Деякі ідіоми та прислів'я мають майже ідентичні або протилежні значення. Таким чином, надзвичайно важливо чітко пояснити та передати ці відмінності учням, запобігаючи будь-якому потенційному неправильному тлумаченню або неправильному використанню під час спілкування.

У нашому дослідженні варто окреслити основні етапи вивчення паремій:

- учні слухають доповідача (запис аудіо онлайн або будь-який медіаносій) і вимовляють паремії колективно, а потім індивідуально;
- учні намагаються вгадати значення, пояснити їх англійською, знайти відповідні відповідники в рідній мові для почутих паремій;
- учням пропонується прочитати прислів'я колективно та індивідуально;
- за поданими прикладами учні мають визначити значення фразеологізмів;
- визначення паремій, надані учнями, мають збігатися з їх значенням;
- учні повинні відповісти «так» чи «ні», а потім пояснити;
- учні мають прочитати та перекласти весь текст із фразеологізмами рідною мовою;
- діти повинні сформулювати запитання за текстом;

- учні мають розіграти діалог із партнером (створюючи діалоги за ситуаціями, поданими в тексті);
- дітям пропонуються теми для обговорення (робота з партнером або в малих групах);
- студенти повинні написати власні розповіді на задану тему, використовуючи ці ідіоми.

Прислів'я та приказки можуть бути використані в різні моменти уроку, зокрема такі:

1. На початку уроку як частина розминки.
2. Протягом уроку для таких цілей: уведення нових слів та граматичних правил; оцінювання правильності вимови; узагальнення прочитаної або прослуханої інформації; постановка тем для обговорення; розширення базових знань.
3. На заключному етапі уроку для оцінювання активності учнів.

Досягнення успішного спілкування неможливе без володіння навичками мови та мовлення. На початковому етапі оцінювання навичок вимови можна використовувати паремії для покращення вимови окремих іноземних звуків, особливо тих, які відрізняються від звуків рідної мови. Варто додати, що це також може сприяти формуванню слухово-моторних навичок під час вивчення значень стійких виразів та поетичних форм.

Кожен, хто вивчає англійську мову, повинен правильно використовувати паремії. Ця мета варта досягнення і приносить задоволення. Оволодіння паремійним складом мови відбувається поступово, через ретельне вивчення та спостереження, через практику та досвід.

У процесі навчання іноземної мови у профільній школі можна використовувати такі завдання:

- вгадай приказку або прислів'я на основі лише одного зазначеного слова;
- учитель приховує слова та показує ілюстрації, а учні намагаються визначити відповідні прислів'я;
- доповнення прислів'їв разом з учителем;

- учні в групах відгодують прислів'я і вимовляють їх;
- заповнення пропусків у фразах словосполученнями;
- доповнення речення за допомогою малюнків.

Використання прислів'їв і паремій також допомагає поліпшити розуміння ритмічних та інтонаційних моделей під час навчання. Студенти розвивають навички структурування речень на інтонаційні групи, складання слів та встановлення логічних наголосів. Наприклад, «*Curiosity killed the cat*» – «*Curiosity killed the cat, // but satisfaction brought it back*»; «*The early bird catches the worm*» – «*The early bird can get a worm, // but the second mouse can get the cheese*».

Ілюстрацією ефективного використання прислів'їв у навчанні постають вправи для вивчення граматики та лексики. Наприклад, модальні дієслова можна вивчати за допомогою такого прислів'я: «*Man cannot live on bread alone*» > «*Man can't live on bread alone – he has to have credit cards*». Ступені порівняння прикметників за допомогою такої паремійної одиниці: «*Two heads are better than one*» –> «*Two are better than one*».

Також у нашому дослідженні запропоновано методику викладання паремій та їх етапи вивчення у школі.

1. Перший етап полягає у введенні та роботі над вимовою.
2. Другий етап полягає у розумінні значення. Значення слів розкривається через коментарі, синоніми, переклад та ілюстрації. У разі потреби можна запропонувати дітям обрати правильну відповідь на основі певних варіантів.
3. Останній етап може бути у формі індивідуальної творчої роботи учнів, в якій вони використовують прислів'я у різних ситуаціях.

Нагальним є звернення до конфіденційності та різноманітності ідіом та прислів'їв. Ідіоми та прислів'я демонструють широкий спектр значень і застосувань, вимагаючи зосередженості та цілеспрямованих зусиль від викладачів, щоб ефективно донести їх до учнів.

Не менш актуальним є інтеграція реального досвіду у викладанні прислів'їв. Навчання пареміям слід доповнювати практичними діями, як-от пояснення

контексту використання ідіоми та способів їх ефективного використання в різних ситуаціях у класі.

Нарешті, залучення та заохочення студентів є доволі важливими для ефективного навчання. Щоб захопити та мотивувати студентів вивчати ідіоми та прислів'я, викладачі повинні використовувати цікаві та захоплюючі методики навчання.

Разом з тим можна виокремити такі аспекти, що впливають на засвоєння учнями англійських прислів'їв та ідіом: рівень володіння англійською мовою, середовище навчання, мовні навички, знання культури та історії, увага та зусилля. Задля досягнення успіху у вивченні англійських прислів'їв та ідіом, студенти повинні добре володіти англійською мовою, навчатися в сприятливому середовищі, володіти хорошими мовними навичками, знати культуру та історію, а також проявляти інтерес і старання у навчанні.

Зупинимося докладніше на певних рекомендаціях щодо ефективного вивчення паремій у школі. По-перше, слід зосередитися на вивченні загальноживаних і легких для запам'ятовування ідіом і прислів'їв, оскільки їх легше зрозуміти і запам'ятати. По-друге, регулярна практика є настільки ж важливою, що забезпечує послідовне знайомство з новими ідіомами та прислів'ями для ефективного навчання. Також використання вправ у поєднанні з візуальними матеріалами може допомогти учням у виведенні смислів і покращити критичне та логічне мислення. Крім того, ідіоми та прислів'я варто вивчати відповідно до конкретних тем, пов'язуючи їх із щоденним життєвим досвідом для кращого розуміння. Важливо заохочувати самонавчання або навчання вдома, сприяючи навчанню впродовж життя. Нарешті, гейміфікація, як-от ігри в слова на основі зображень та ігри на вгадування ідіом, може надати учням привабливий і веселий підхід до застосування своїх знань і ефективнішого навчання.

Питання спільного вивчення мови та культури часто розглядаються з точки зору соціокультурної компетентності, що ставить перед вчителем іноземної мови завданням створити педагогічні умови для ефективного розвитку мовної та

соціокультурної компетентності учнів, зокрема для їх здатності використовувати іноземну мову у міжкультурній комунікації. Один із способів вирішення цього завдання є застосування автентичного приказкового матеріалу під час навчання іноземної мови. Це все спирається на той факт, що національна культура та сучасні мовні тенденції найбільш повно і виразно виражаються в прислів'ях та пареміях, які можуть бути корисними на різних етапах вивчення іноземної мови для отримання базових знань про країну, мову та культуру. Використання цих приказкових матеріалів сприяє оцінюванню мовних та усних навичок студентів.

Отже, однією із ключових складових соціокультурного аспекту навчання іноземної мови є розвиток соціокультурної компетенції. Прислів'я самі по собі відображають світосприйняття народу, його емоції, розуміння та інтерпретацію подій. Вони допомагають не лише збагачувати словниковий запас та оволодівати граматичними навичками, але й розвивати комунікативні здібності. Через прислів'я можна глибше зрозуміти ментальний світ носіїв мови й побачити його у їхньому повсякденному житті, але водночас варто зберігати зв'язок із власною культурою та нацією.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У дослідженні продемонстровано приклади вживання прислів'їв та приказок, проаналізована їх семантико-синтаксична структура, граматичні конструкції, що вказує на схильність певних народів до наслідування чітких структур під час створення таких фольклорних одиниць. Також варто додати, що паремії та приказки підкреслюють національно-культурну специфіку, але через культурну інтерпретацію вони можуть бути видозмінені носіями іншої мови, що є нагальним для культурної адаптації. Саме тому часто синтаксична структура таких одиниць може бути зовсім різною, містити різну кількість слів, інші граматичні конструкції та інший переклад. Лише лінгвісти та перекладачі можуть адаптувати мову під потреби певного народу та перетворити прислів'я з іншої мови на більш «зрозуміле» та «рідне».

У роботі були також описані лінгвокультурні особливості паремій з детальним аналізом цих одиниць у англійській та українській мовах. Варто зазначити, що саме українські прислів'я часто підкреслюють важливість любові, сім'ї та задоволеності у житті, а англійські паремії є більш консервативними та традиційними. Вони зосереджують увагу на важливості внутрішніх почуттів, швидкоплинності життя та подій. Безумовно, що набір прислів'їв завжди містить унікальний культурний погляд на цінності у суспільстві.

Варто узагальнити, що саме паремії та прислів'я є важливими у вивченні іноземних мов. Вони не лише збагачують словниковий запас, а й відображають світосприйняття країни та її культуру. Тому у дослідженні були наведені шляхи та рекомендації щодо вивчення паремій у школі, особливо в профільних класах (10-11 класи). Було доведено, що вивчення паремійних одиниць та інших фольклорних жанрів є ключовим аспектом соціокультурного навчання, який розвиває комунікативні навички, сприяє глибшому розумінню менталітету і відображенню повсякденного життя народу через виразність прислів'їв. Питання є актуальним, адже сьогодні важливо зберігати зв'язок з власною культурою, вивчаючи й використовуючи ці цінні фрази для ефективної міжкультурної комунікації.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Отримані результати свідчать про те, що паремії та прислів'я – це стислі вирази, які складають основу комунікації та передають значущість культурних та мовних спадщин. Вони є важливим джерелом для розуміння та вивчення культурних особливостей, транслюючи багатство народного досвіду та традицій, що живуть у мові та залишають свій слід у свідомості кожного мовця.

У результаті дослідження було проаналізовано та діагностовано, що:

- 1) паремії є не лише засобом передачі мудрості та досвіду поколінь, але й ключовими компонентами національної мовної та культурної ідентичності. Вони стали фундаментальними елементами у формуванні мовної свідомості, розкриваючи унікальність та специфіку етнічної групи через влучне відображення їхнього середовища та цінностей, що вказує на семіотичну природу паремій та аспекти їх вивчення;
- 2) функціонально-семантичні, лінгвістичні та синтаксичні властивості паремій виділяються ясністю, виразністю та універсальністю у передачі мудрості та культурних цінностей. Ці властивості роблять ці вирази не лише ефективними засобами комунікації, але й ключовими елементами в формуванні мовної свідомості та культурної спадщини. Безумовно, семантика паремій побудована на їх внутрішній концепції, яка передає ідею або мудрість у формі короткої фрази. Тобто, ця семантика може бути виражена через порівняння, метафори, аналогії або узагальнення;
- 3) паремії визначають ціннісні ставлення та формують різні способи спілкування, такі як вираження осуду, застережень, порад тощо. Ці вирази мають специфічне значення, що допомагає людині розуміти світ навколо себе, як природний, так і соціальний. Функціональне використання цінностей у пареміях є важливим аспектом, який визначає логіку цих виразів, що окреслює лінгвокультурний аспект паремійних одиниць;
- 4) семантико-синтаксичні особливості українських та англійських паремій мають певні спільні та відмінні риси. Було з'ясовано та порівняно цінності

українського та англійського народів, відображена значуща інформація та цінності, які є характерними для кожної національно-культурної традиції. Прислів'я та приказки в обох мовах служать важливою функцією у формуванні сенсу життя, де вони пропонують приклади моральних вчинків, краси, правди та справедливості. Ці вислови стають основою для духовного розвитку особистості, закладаючи основу цінностей, таких як добро, свобода, істина, справедливість та вірність;

- 5) утворення спільної комунікативної основи для різних етносів та соціокультурних формацій відбувається за допомогою обміну культурою та спільного сприйняття цінностей. Навіть за наявності відмінностей у цьому процесі між народами, порівняння паремій англійської та української культур відкрило їх спільне асоціативне значення та схожість;
- б) шляхи підвищення ефективності вивчення іноземної мови за допомогою паремій є актуальним питанням. Рівень мовних навичок, знання культури та історії, а також увага й зусилля студентів грають першочергову роль у засвоєнні цих мовних виразів. Для ефективного навчання важливо починати із загальноживаних прислів'їв й ідіом, регулярно практикувати їх, використовувати вправи з візуальними матеріалами та спільно навчатися. Застосування автентичних паремій у вивченні іноземної мови покращить розвиток мовних навичок, допоможе у розумінні культурних та мовних аспектів. Це не лише розширить словниковий запас учнів, а й сприятиме розвитку комунікативної компетенції й культурного розуміння. Таким чином, вивчення прислів'їв та ідіом є не лише частиною навчання мови, але й ключовим елементом розвитку соціокультурної компетентності учнів. Саме тому у роботі було запропоновано комплекс завдань для профільної школи.

Для подальшого дослідження окресленої теми варто зацентувати на різноманітності у сприйнятті цінностей різними народами, проаналізувати аспекти вивчення паремій та приказок у навчальних закладах та більш глибоко переглянути їх семантико-синтаксичні особливості.

Список використаної літератури:

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Вища школа, 1987. 136 с.
2. Антонович В. Три національні типи народні. Моя сповідь: вибрані історичні та публіцистичні твори / упоряд. О. Тодійчук, В. Ульяновський; вст. ст. та комент. В. Ульяновського. К. : Либідь, 1995. 816 с.
3. Булаховський Л. А. Вибрані праці: [в 5-ти т.]. К. : Наук. думка, 1978. 591 с.
4. Величко С. І. Фразеологізми-прислів'я як конституенти функціональносемантичного поля спонукання в сучасній німецькій мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 1996. 21 с.
5. Гашинський, Б. І. «Прислів'я та приказки в системі фразеології сучасної японської мови: порівняльний та лінгвокультурний аспекти» Кваліфікаційна робота магістра з японської філології. Київ. 2020. 110 с.
6. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу: монографія, 2-е вид., випр. і доп. Київ : Логос, 2004. 284 с.
7. Добровольська-Піпіч І. Є. Порівняльний аналіз паремій, що позначають любов, в іспанській, російській та українських мовах. Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації», Том 31 (70) № 1, 2020. С. 194-200.
8. Дубравська З. Р. Паремії як засіб пізнання системи мови. «Young Scientist», № 4.3 (44.3), April, 2017. С. 77-80.
9. Дуденко О. В. Номінативна та комунікативна природа українських паремій : автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2002. 19 с.
10. Єрченко П. Г. Класифікація фразеологічних одиниць. «Іноземна філологія» 1994. 155 с.
11. Жалай В. Я. Концепти «le bonheur» і «le malheur» у французьких пареміях прислівного типу. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. 2009. № 3. С. 91–107.

12. Колоїз Ж. В. Дещо про специфіку синтаксису паремій. Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження : матеріали Міжнар. наук. читань, присвячених пам'яті доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри сучасної української мови ЧНУ Ніни Василівни Гуйванюк (Чернівці, 14 листопада 2014 р.) : програма, матеріали й тези доповідей / відп. за вип.: О. В. Кульбабська. Чернівці, 2014. С. 274–275.

13. Колоїз Ж. В., Малюга Н. М., Шарманова Н. М. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Кривий Ріг: КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. 349 с.

14. Корень О. В. Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2000. 19 с.

15. Коцюба З. Г. Рефлексія побутової свідомості в різномовному проverbs'яльному просторі (від універсального до національного): монографія. Львів: ДП "Видавничий дім «Укрпол», 2010. 472 с.

16. Коцюба З. Лінгвістичні аспекти дослідження прислів'їв і приказок. Лінгвістичні студії : зб. наук. праць. Вип. 24. ДонНУ, 2012. С. 74–78.

17. Лещенко Г. А. Особливості відтворення англійських паремій мовою перекладу. Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. № 57. С. 183-186.

18. Липа Ю. О. Призначення України. Л.: Просвіта, 1992. 270 с.

19. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії. К. : Наук. думка, 1984. 203 с.

20. Перен М. Основи етнопсихології: Підручник. Вид.2-е, доповнене. К., 1998. 436 с.

21. Пермякова, О. Г., Коновальчук, С. А., & Шундікова, І. І. Лінгвокультурні особливості фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки, 7 (345). 2021. С. 24–32.

22. Пирогов В. Л. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов : типологічний та

лінгвокультурологічний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. Наук. К., 2003. 19 с.

23. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. К.: Український письменник, 1993. 63 с.

24. Рахуба К. П. Паремії як лінгвальні форми, що відображають національний менталітет. Актуальні проблеми науки та освіти: збірник матеріалів XVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. КВ Балабанова. Маріуполь: МДУ, 2016. С. 218-219.

25. Сабітова А. Т. Бак. Паремії як відображення українського та німецького менталітету. Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура : зб. наук. праць. О.В. Ковтун. К. : НАУ, 2019. С. 476-480

26. Савчук Н. М. Особливості національного світосприйняття туркменів: лінгвокультурний аспект. Вісник Українсько-туркменського культурно-освітнього центру : міждисциплінарний науковий збірник. Умань : Візаві, 2018. Вип. 2. Ч. II. С. 145–152.

27. Садова Г. Ю. Семантико-синтаксична організація компаративних паремій : автореф. дис. ... канд. філол. наук. К., 2006. 19 с.

28. Сердюк А. М. Теоретичні засади вивчення концепту. Нова філологія : зб. наук. пр. Запоріжжя, 2009. № 34. С. 108–112.

29. Сулейманова Я. О. Аксиологічна семантика паремій з компонентами на позначення природних стихій: вода, вогонь, повітря і земля (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов): дис. ...канд. філол. наук: 10.02.15 / Чорноморський нац. ун-т імені П. Могили. Миколаїв, 2018. 288 с.

30. Сурмін Ю. Ціннісні процеси пострадянського суспільства: методологічний аспект. Збірник наукових праць НАДУ. К. : Вид-во НАДУ. 2003. Вип. 1. С.87–98.

31. Черкас Н.В. До проблеми дефініції пареміологічних одиниць. URL : <https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/5Definition.pdf>

(дата звернення: 15.10.2023)

32. Шарманова, Н. М. Духовний код як лінгвокультурний еталон нації (на матеріалі паремійних кліше). Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету, 15, 2016. С. 81–104.

33. Khamraevna G. K. Folk proverb – as a national and spiritual wealth. Middle European Scientific Bulletin, VOLUME 5, October 2020. pp. 203-205.

34. Phuong, V. T. Factors Affecting the Learning of English Proverbs and Idioms of English-Majored Students at University of Khanh Hoa, Vietnam. Eurasian Journal of Applied Linguistics, 9 (1), 2023. pp. 35-47.

35. Shulha, S. «Семантико-синтаксичні особливості українських й англійських паремій: зіставний аспект». *Studia Ucrainica Varsoviensia* 6. 2018. pp. 295-303.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Комплекс завдань для профільної школи (на матеріалі прислів'їв)

Вправа 1. Для початково етапу уроку.

Учні мають переглянути відео та законспектувати важливі паремії. У відео йде детальне пояснення прислів'їв:

- 1- Don't judge a book by its cover
- 2- Better late than never
- 3- Bite off more than you can chew
- 4- Better safe than sorry
- 5- If it ain't broke, don't fix it
- 6- No news is good news

Далі учні мають показати ці прислів'я (чи намалювати) та вгадати їх один за одним чи в парах.

Посилання - <https://www.youtube.com/watch?v=ez2dv8qu2gA>

Вправа 2. Для початкового етапу уроку.

Розділіть студентів на пари та дайте їм кілька хвилин, щоб відгадати та знайти відповідність.

1. Never judge a book	A. for tomorrow you die.
2. Beware of Greeks	B. come in small packages.
3. Eat, drink	C. lie.

4. All work and no play	D. has a silver lining.
5. Let sleeping dogs	E. in the mouth.
6. The bigger you are	F. is worth two in the bush.
7. Never look at a gift horse	G. on the other side of the fence.
8. A bird in the hand	H. makes Jack a dull boy.
9. Silence is	I. but it pours.
10. It never rains	J. bearing gifts.
11. Every cloud	K. golden.
12. Good things	L. the harder you fall.

13. A fool and his money	M. and be merry.
14. Time and tide	N. are soon parted.
15. The grass is always greener	O. by its cover.

Завдання: поєднати паремії з їх значеннями.

«Don't count your chickens before they hatch»

«A penny saved is a penny earned»

«Every cloud has a silver lining»

«Actions speak louder than words»

«Where there's smoke, there's fire»

«Too many cooks spoil the broth»

«All that glitters is not gold»

«You can't have your cake and eat it too»

Meanings/Explanations:

A. Be cautious and not make plans based on something that might not happen.

B. Saving money is as important as earning it.

C. Difficult situations often have some positive aspects.

D. What people do is more important than what they say.

E. Appearances can be deceptive.

F. When there are too many people involved, the result may be chaotic.

G. When there are signs of a problem, there's likely a problem.

H. You cannot both consume something and preserve it.

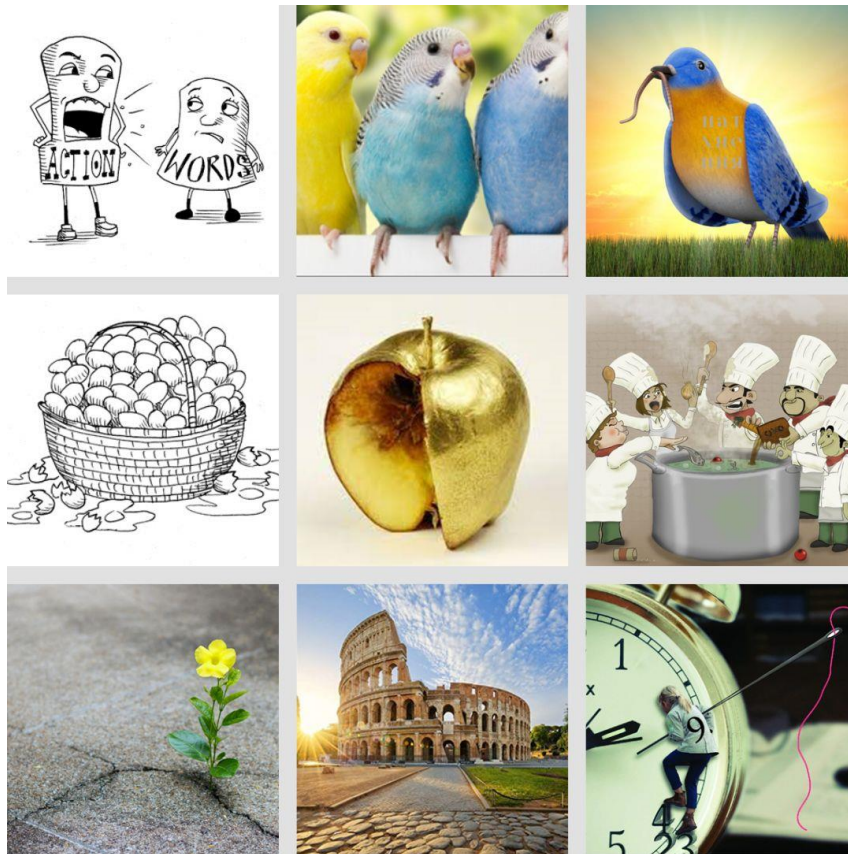
Вправа 3. Для середини уроку.

Заповніть пропуски в ідіомах та співставте їх з картинками.

1. Actions speak louder than.....
2. A in time saves nine.
3. All that glitters is not

4. Birds of a feather together.
5. Don't put all your in one basket.
6. The early catches the worm.
7. Rome wasn'tin a day.
8. Too many spoil the broth.
9. Where there's a, there's a way.

Pictures

Вправа 4 (для середини уроку)

Завдання: поділіть клас на команди та продемонструйте екран. Діти мають вибирати завдання та давати відповіді.

Онлайн-гра - <https://www.baamboozle.com/game/906296>

My Library Games Blog News Class PIN Upgrade

Game Code: 906296
English 21 Public
proverbs
Hide
Play
Study
Slideshow
Share
prizolina 244

A bird in hand...

Don't make a mountain...

An apple a day...

Rome was not...

When the cat is away...

HEAD HONCH BENNY HARDAWAY 19 12

Team 1 0

Team 2 0

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16

Don't judge a book...

Every dog... has its day.

God helps those who... help themselves.

Don't count your chickens...

Everyone can find fault... few can do better.

It's no use... crying over spilled milk.

A hungry man... is an angry man.

Great talkers...

Вправа 5. Підходить для середини уроку.

Учням треба поєднати прислів'я з перекладом на українську мову.

<i>Англійська мова</i>	<i>Український переклад</i>
<i>a) If you are willing to ask, you can find the way;</i>	<i>1. Ложка дьогтю у бочці меду;</i>
<i>b) Too many cooks spoil the broth;</i>	<i>2. Слово не горобець;</i>
<i>c) The truth doesn't drown in water and doesn't burn in fire;</i>	<i>3. Яблуко від яблуньки не далеко;</i>
<i>d) A spoonful of tar in a barrel of honey;</i>	<i>4. Під лежачий камінь вода не тече;</i>
<i>e) A word is not a sparrow;</i>	<i>5. Краще синиця в долоні, ніж журавель в небі;</i>
<i>f) Strike whilst the iron is hot.</i>	<i>6. Всьому свій час;</i>
<i>g) The grass is always greener on the other side of the hill;</i>	<i>7. Де багато господинь – там хата неметена;</i>
<i>h) Under the lying stone, water does not flow;</i>	<i>8. Всюди добре, де нас нема;</i>
<i>i) A gift in the hand is better than two promises.</i>	<i>9. Правда у воді не тоне і у вогні не горить;</i>
<i>j) An apple is never far from the apple tree.</i>	<i>10. Язик до Києва доведе.</i>

Вправа 6. Заключний етап уроку.

Учні мають прочитати текст та заповнити пропуски з пропущеними прислів'ями та приказками. Далі вони мають перекласти їх на українську мову.

Текст

In a quaint village nestled between hills, resided two dear friends, Milo and Ava. They were like two sides of a coin—Milo, the eternal optimist, often quipped, «_____» while Ava, the pragmatic thinker, would retort, «_____».

One fateful day, a storm threatened their village, casting a shadow of worry among the villagers. Milo, with his cheerful spirit, rallied them, saying, «_____». Let's band together and prepare».

Ava, always cautious, advised, «_____». Let's plan carefully and not rush into things». With their differing yet complementary approaches, they meticulously fortified their homes and gathered essential supplies.

When the storm raged and the winds howled, Milo's optimism never faltered. «_____» he'd exclaim, urging everyone to hold onto hope. Ava, practical as ever, reassured them, «_____», emphasizing that tough times often precede brighter moments.

Their hard work and unity paid off. As the storm subsided, Milo cheered, «_____» while Ava nodded, affirming, «_____».

The village celebrated their resilience and unity, learning from Milo and Ava's wisdom that a balanced blend of optimism and caution, along with teamwork, could weather life's toughest storms. In the village's heart, the echoes of these proverbs reminded everyone of the strength found in unity and a well-thought-out approach to challenges.

Прислів'я та приказки

1. All's well that ends well!
2. Slow and steady wins the race.
3. Every cloud has a silver lining!
4. Where there's a will, there's a way!
5. Better safe than sorry.
6. A stitch in time saves nine!
7. Look before you leap.
8. It's always darkest before the dawn.

Вправа 7. Для заключного етапу уроку.

Створити історію на основі використання однієї чи декількох паремій та приказок («Where there's smoke, there's fire», «A picture is worth a thousand words», «You can't have your cake and eat it too», «All that glitters is not gold»). Наприклад, якщо взяти прислів'я «Actions speak louder than words» та створити історію.

Title: Silent Symphony

Once upon a time in the quaint village of Harmony Haven, there lived a young girl named Melody. Melody was known for her love of music and her ability to play the violin like an enchanting songbird. However, she was also known for being quite reserved and soft-spoken.

One day, the village mayor announced a grand musical competition that would determine the next town troubadour. Melody, despite her reserved nature, decided to participate. However, there was a catch – contestants were not allowed to speak during their performances. The village believed that actions should speak louder than words.

As the competition day arrived, the town square was filled with eager spectators, all curious to witness the unusual event. Melody stepped onto the stage, her violin in hand, ready to let her music do the talking.

As she began to play, a magical hush fell over the crowd. The notes from her violin seemed to carry emotions that words could never express. The villagers were captivated, drawn into the silent symphony that unfolded before them. Melody's music conveyed joy, sorrow, love, and resilience, leaving an indelible mark on the hearts of everyone present.

As the last note resonated in the air, the applause was thunderous. Melody's performance had spoken volumes without a single word uttered. The mayor, deeply moved, declared her the winner of the competition, acknowledging that indeed, actions spoke louder than words.

Melody's silent symphony not only won her the title of town troubadour but also taught the villagers a valuable lesson about the power of expression through actions. From that day forward, whenever someone in Harmony Haven faced a challenge, they would remember Melody's music and the proverb that had come to life in their village square. And so, the village continued to echo with the melodies of understanding, proving that sometimes, the most profound messages are conveyed in the absence of words.